

π. Ευάγγελος Μαρκαντώνης
Αναστασία Χατζηπαύλου

Αγαπώ τη Δημιουργία
κάνω την Ανακύκλωση
τρόπο ζωής!

Έκδοση Ιδρύματος Νεότητας και Κέντρου Περιβαλλοντικής Αγωγής
και Ευαισθητοποίησης Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών

ΑΘΗΝΑ 2008

- © 2008: Ίδρυμα Νεότητας Ι. Αρχιεπισκοπής Αθηνών
Κέντρο Περιβαλλοντικής Αγωγής και Ευαισθητοποίησης
Ναυάρχου Νικοδήμου 28, 105 56 Αθήνα
Τηλ.: 210-89.62.044, 210-33.52.321
E-mail: kpae@otenet.gr
www.kpae.gr
- © π. Ευάγγελος Μαρκαντώνης – Αναστασία Χατζηπαύλου
- Εκτύπωση – Βιβλιοδεσία:
Γ. Γκέλμπεσης, Λεωφ. Βίλας Πενταγώνου 1, Αγ. Ανάργυροι
Τηλ.: 210-85.47.723, 210-83.17.703
 - Ηλεκτρ. σελιδοποίηση – Εξώφυλλο: Νίκος Σουπιωνάς

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	σελ. 4
Κριτήρια επιλογής του θέματος	σελ. 6
Σκοποί – Στόχοι	σελ. 6
Σχεδιασμός Υλοποίησης του Προγράμματος	σελ. 8
Προτεινόμενες συνεργασίες-επισκέψεις-δράσεις	σελ. 9
Ημερολογιο καταγραφής δραστηριοτήτων	σελ. 11

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

σελ. 12

A. Η ευχαριστιακή προσέγγιση της Δημιουργίας, ως απάντηση στα προβλήματα του Περιβάλλοντος	σελ. 12
B. Τα Απορρίμματα και η Διαχείρισή τους	σελ. 20
1. Απορρίμματα παντού	σελ. 20
2. Τρόποι διαχείρισης των απορριμμάτων	σελ. 23
3. Να σώσουμε τη γη μας!	σελ. 24
Βιβλιογραφία	σελ. 31

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η διαχείριση των απορριμμάτων αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα. Κι αυτό γιατί από τη μια ο ευδαιμονισμός και η υπερκατανάλωση, υπέρτατες αξίες του πολιτισμού μας, και απ' την άλλη η εγωιστική χρήση των υλικών αγαθών μας οδηγούν σε πρακτικές που με τη σειρά τους «παράγουν» ολοένα και περισσότερα απορρίμματα, τα οποία και αδυνατούμε να διαχειριστούμε.

Ο υλικός κόσμος που δημιουργήσε από αγάπη ο Θεός «καλά λίαν» δεν παράγει απορρίμματα. Στα φυσικά οικοσυστήματα, αυτό που θεωρείται απόβλητο από έναν οργανισμό αποτελεί χρήσιμη πρώτη ύλη για κάποιον άλλο. Η πρακτική της Ορθόδοξης Εκκλησίας εξάλλου – όπως αυτή παρουσιάζεται μέσα από τη Θεία Λατρεία, τη διδασκαλία και το ήθος που προτείνει – υιοθετεί για τα υλικά αγαθά το τρίπτυχο: μειώνω αυτά που καταναλώνω, επαναχρησιμοποιώ και ανακυκλώνω.

Το Ίδρυμα Νεότητας και το Κέντρο Περιβαλλοντικής Αγωγής και Ευαισθητοποίησης της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών, θέλοντας να συμβάλουν αφενός στην ευαισθητοποίηση των παιδιών και των νέων στο μεγάλο πρόβλημα της διαχείρισης των απορριμμάτων και αφετέρου στην καλλιέργεια ενός άλλου ήθους, μιας άλλης στάσης ζωής, πιο φιλικής προς το περιβάλλον, με διαφορετικά καταναλωτικά πρότυπα, προχώρησαν στην υλοποίηση ενός πιλοτικού εκπαιδευτικού προγράμματος με τίτλο: «Δημιουργία ενοριακού δικτύου για την Ανακύκλωση». Πρόκειται για τη συνέχιση μιας προσπάθειας που ξεκίνησε το 2006 και είχε ως στόχο να υιοθετηθούν οι αρχές και η μεθοδολογία της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην Κατήχηση, αλλά και ταυτόχρονα να εμπλουτιστεί το υλικό της Κατήχησης με θέματα που αφορούν στην προστασία του Περιβάλλοντος.

Το πιλοτικό αυτό εκπαιδευτικό πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Πρόνοιας (Σχέδιο Δράσης Ενίσχυσης της Απασχόλησης με την Ενεργό Συμμετοχή των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων) και υλοποιήθηκε με τη συνεργασία του Δήμου Ελευσίνας και ειδικότερα με το πρότυπο Κέντρο Ανακύκλωσης που διαθέτει.

Στο Ενοριακό Δίκτυο που δημιουργήθηκε συμμετείχαν νεανικές συντροφίες από 18 ενορίες της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών. Κατά τη διάρκεια υλοποίησης του Προγράμματος σχεδιάστηκε και ολοκληρώθηκε το εκπαιδευτικό υλικό και κατόπιν πραγματοποιήθηκαν επιμορφωτικές συναντήσεις για τους κατηχητές που θα παρακολουθούσαν το πρόγραμμα. Οι μετέχοντες μαθητές επισκέφθηκαν το Κέντρο Ανακύκλωσης του Δήμου Ελευσίνας και έλαβαν μέρος σε δύο ανοικτές εκδηλώσεις στην Ελευσίνα, όπου και παρουσιάστηκαν οι εργασίες τους.

Καρπό του πιλοτικού εκπαιδευτικού προγράμματος αποτελεί ο παρών Εκπαιδευτικός Φάκελος. Η μεθοδολογία που προτείνεται είναι η «μέθοδος Σχεδίου Εργασίας» (Project). Ο Φάκελος περιλαμβάνει έναν Οδηγό για τον Εκπαι-

δευτικό-Κατηχητή, προτάσεις δραστηριοτήτων και έτοιμα φύλλα εργασίας και συνοδεύεται από ψηφιακό δίσκο ακτίνας (CD) με υποστηρικτικό υλικό σε ηλεκτρονική μορφή (παρουσιάσεις-ppt, φωτογραφίες κ.ά.).

Ελπίζουμε η παρούσα έκδοση να αποδειχθεί ένα χρήσιμο βοήθημα, ένα εφελτήριο, για τους εκπαιδευτικούς και τους κατηχητές που αγωνιούν για την προστασία της Δημιουργίας του Θεού και επιθυμούν να συνδέσουν την Περιβαλλοντική Αγωγή με την Κατήχηση.

π. Ευάγγελος Η. Μαρκαντώνης
Αναστασία Κ. Χατζηπαύλου
Δεκέμβριος 2008

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

- Το θέμα συνδέει την Κατήχηση με την Περιβαλλοντική αγωγή.
- Υποβοηθείται η σύνδεση της εκκλησιαστικής αγωγής με τη λατρεία της εκκλησίας.
- Το θέμα επιτρέπει να εφαρμοστούν στην Κατήχηση νέες διδακτικές προσεγγίσεις και μεθοδολογίες (βιωματική, ανακαλυπτική, ομαδοσυνεργατική μάθηση).
- Το θέμα προσφέρεται για διεπιστημονική και διαθεματική εξακτίνωση σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα.
- Το θέμα βοηθά τα παιδιά να προσεγγίσουν ένα σύγχρονο κοινωνικό πρόβλημα και να συμμετάσχουν ενεργά στην προσπάθεια επίλυσής του.
- Το θέμα και οι δραστηριότητες που το συνοδεύουν θα συμβάλουν, ώστε το Κατηχητικό Σχολείο να αποκτήσει μεγαλύτερη πρόσβαση σε ομάδες μαθητών και νέων που δεν είναι μέλη των νεανικών συντροφιών.
- Το θέμα μπορεί να σταθεί αφορμή για ενεργότερη συμμετοχή των νέων στα δρώμενα της ενοριακής ζωής.

ΣΚΟΠΟΙ - ΣΤΟΧΟΙ

Γνωστικοί

- Να γνωρίσουν τα παιδιά το πρόβλημα που δημιουργείται στις σύγχρονες κοινωνίες λόγω του αυξημένου όγκου των απορριμμάτων.
- Να αντιληφθούν και να αναγνωρίσουν τη στενή σχέση ανάμεσα στις δικές τους καταναλωτικές συνήθειες και την παραγωγή απορριμμάτων.
- Να αναζητήσουν λύσεις για το πρόβλημα και μέσα από τη βιωματική μάθηση να οικοδομήσουν την έννοια της ανακύκλωσης και να ανακαλύψουν την αναγκαιότητά της.
- Να γνωρίσουν όλους τους δυνατούς σύγχρονους τρόπους διαχείρισης των απορριμμάτων.
- Να μάθουν ως καταναλωτές να εκτιμούν τα υλικά και να αναγνωρίζουν την κρυμμένη αξία τους.
- Να μάθουν να διαχειρίζονται συνετά τους φυσικούς πόρους σε όλους τους χώρους που κινούνται, έχοντας τη γνώση ότι δεν είναι αστείρευτοι.
- Να γνωρίσουν τη μέσα στους αιώνες βιωμένη παράδοση της Ορθόδοξης Εκκλησίας σε σχέση με τη Δημιουργία και την προστασία της.

Συναισθηματικοί

- Να κάνουν τρόπο ζωής τους τη μείωση, την επαναχρησιμοποίηση των συσκευασιών και την ανακύκλωση.
- Να προβληματιστούν για τις αιτίες και τους κινδύνους που απορρέουν από την κακή διαχείριση των απορριμμάτων.
- Να συνδεθούν πιο ουσιαστικά με την Εκκλησία, συσχετίζοντας το πρόβλημα των απορριμμάτων με την αστοχία του ανθρώπου ως προς τη διαχείριση του περιβάλλοντος.
- Να αισθανθούν τη χαρά της δημιουργίας και την ελπίδα για καλύτερη ποιότητα ζωής.
- Να αισθανθούν περισσότερο υπεύθυνοι για τη Δημιουργία και το χώρο που ζούνε.
- Να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους μέσα από τη συνεργασία και τη συμμετοχή στην ομάδα.
- Να αισθανθούν μέσα από τη συνεργασία με άλλες ενορίες που θα ασχοληθούν με το ίδιο θέμα, τη χαρά του «ανήκειν».
- Να τονωθεί το αίσθημα της αυτοεκτίμησης, αλλά και της αποδοχής και κατανόησης της αποτυχίας.

Ψυχοκινητικοί

Θα επιτευχθούν με:

- Τις ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες
- Προσωπικά δημιουργήματα και την εξοικείωσή τους στη χρήση διαφόρων υλικών

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

1. Συζήτηση – συμπροβληματισμός με τα παιδιά για το θέμα και χρονοδιάγραμμα εργασιών
2. Προτάσεις ολομέλειας για υποθέματα
3. Δημιουργία ομάδων
4. Ορισμός υποθεμάτων που θα διαπραγματευτεί κάθε ομάδα
5. Επιμερισμός εργασιών στα μέλη της ομάδας, μέσα από συνεδρίαση των ομάδων ξεχωριστά
6. Έρευνα πεδίου
7. Δραστηριότητες που προτείνονται από τους συγγραφείς
8. Δραστηριότητες που προτείνονται από τις ομάδες
9. Επισκέψεις
10. Αλληλοενημέρωση ομάδων – ανατροφοδότηση
11. Σχεδιασμός σύνθεσης της παρουσίασης
12. Σύνθεση εργασιών των ομάδων
13. Παρουσίαση
14. Απολογισμός – αξιολόγηση

Ο ρόλος του κατηχητή

Ο κατηχητής/ η κατηχήτρια:

- ο Θα πρέπει να έχει προγραμματίσει το χρόνο που θα διαθέσει εβδομαδιαία στην διεξαγωγή της συγκεκριμένης εργασίας.
- ο Μπορεί να αναθέσει εργασίες για το σπίτι μόνο εάν το ζητήσουν τα παιδιά και όχι εις βάρος των άλλων δραστηριοτήτων τους.
- ο Να μην ξεχνά τη σημασία της ομαδοσυνεργατικής μάθησης σε όλα τα στάδια υλοποίησης του προγράμματος.
- ο Να μην λησμονεί τη σύνδεση Κατήχησης και περιβαλλοντικής αγωγής. Δεν πρέπει να λειτουργήσει εις βάρος καμίας από τις δύο παραμέτρους.
- ο Θα πρέπει να αποφύγει το δασκαλοκεντρικό μοντέλο διδασκαλίας. Να θυμάται ότι ο μονόλογος κουράζει και δεν φέρνει τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.
- ο Αποτελεί πρότυπο κοινωνικό για τα παιδιά και όχι γνωστικό. Τα παιδιά θα διαπραγματευθούν το θέμα με το δικό τους τρόπο.
- ο Θα πρέπει να προτρέπει τα παιδιά να ξεδιπλώσουν τα χαρίσματα και τις δεξιότητές τους, τη δημιουργικότητα και την ευρηματικότητά τους.
- ο Να παρακινεί το ενδιαφέρον και να αξιοποιεί τις γνώσεις και τις εμπειρίες των παιδιών.
- ο Να έχει ρόλο συντονιστικό και να παροτρύνει τα παιδιά σε ελευθερία έκφρασης.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ – ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ - ΔΡΑΣΕΙΣ

Στις αρχές και τη φιλοσοφία της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, ξεχωριστή θέση κατέχουν η σύνδεση του Σχολείου με την κοινωνία (κάτοικοι-μέλη της ενορίας, τοπικές Αρχές) και η διάχυση των αποτελεσμάτων της δράσης μας σ' αυτή.

Το να γνωρίσει η μικρή ή μεγαλύτερη «κοινωνία» της περιοχής μας τις δραστηριότητές μας στον τομέα της προστασίας και της ορθής διαχείρισης του περιβάλλοντος είναι πολύ σημαντική παράμετρος για την εργασία μας. Αποκτούμε πρόσβαση σε φορείς, ευαισθητοποιούμε ομάδες για το θέμα που διαπραγματευθήκαμε, ανοίγουμε διαύλους επικοινωνίας και συνεργασίας και συμβάλλουμε αποφασιστικά στο ζητούμενό μας που είναι ένα Κατηχητικό σχολείο ανοιχτό στην κοινωνία.

Σε αυτό επίσης στοχεύουμε με το πρόγραμμα «Αγαπώ τη Δημιουργία – κάνω την Ανακύκλωση τρόπο ζωής». Θεωρούμε ότι πέρα από τα ευεργετικά αποτελέσματα που θα έχει στον τομέα της Κατήχησης, με τη χρήση των σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας της, το Κατηχητικό Σχολείο θα πάρει μια πιο ελκυστική μορφή με τις δράσεις και τη θεματολογία της εργασίας αυτής.

Προτεινόμενες συνεργασίες

Με βάση τη θεματολογία του προγράμματος προτείνουμε συνεργασία με τους εξής Φορείς-Υπηρεσίες:

- ❖ Το Δήμο της περιοχής για παροχή αρκετών κάδων ανακύκλωσης, καθώς και κάδων κομποστοποίησης
- ❖ Δημοτικές ή άλλες βιβλιοθήκες για αναζήτηση βιβλιογραφίας
- ❖ Το Σύστημα Συλλογικής Εναλλακτικής Διαχείρισης «ΣΣΕΔ-ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ»
- ❖ Το Συλλογικό Σύστημα Εναλλακτικής Διαχείρισης Αποβλήτων Ηλεκτρικού και Ηλεκτρονικού Εξοπλισμού «ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ ΣΥΣΚΕΥΩΝ Α.Ε.»
- ❖ Το Συλλογικό Σύστημα Εναλλακτικής Διαχείρισης Φορητών Ηλεκτρικών Στηλών και Συσσωρευτών «ΑΦΗΣ»
- ❖ Το Συλλογικό Σύστημα Εναλλακτικής Διαχείρισης Μεταχειρισμένων Ελαστικών «ECOELASTIKA»
- ❖ Το Συλλογικό Σύστημα Εναλλακτικής Διαχείρισης Οχημάτων Ελλάδας «ΕΔΟΕ Α.Ε.»
- ❖ Το Συλλογικό Σύστημα Εναλλακτικής Διαχείρισης Αποβλήτων Λιπαντικών Ελαίων «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Α.Ε.»
- ❖ Ιδιώτες επιστήμονες σχετικούς με το θέμα μας (θεολόγους, χημικούς)
- ❖ Τοπικές εφημερίδες και ραδιοφωνικούς σταθμούς για τη γνωστοποίηση και διάδοση της δράσης μας

Προτείνεται επίσης συνεργασία με φορείς της Εκκλησίας:

- ❖ Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών – Γραφείο Νεότητας (210-3352343)
- ❖ Κέντρο Περιβαλλοντικής Αγωγής και Ευαισθητοποίησης – Κ.Π.Α.Ε. (210-8962044)
- ❖ Ραδιοφωνικός Σταθμός της Εκκλησίας της Ελλάδος (210-7298222)
- ❖ Περιοδικό «Τόλμη» (Αγ. Φιλοθέης 21 – Αθήνα, 210-3229373)
- ❖ Ειδική Συνοδική Επιτροπή Θείας και Πολιτικής Οικονομίας και Οικολογίας (Ιασίου 1 – Αθήνα, 210-7272201)
- ❖ Κεντρική Διεύθυνση Ποιμαντικού Έργου Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών (Ελευθ. Βενιζέλου 59^Α – Χολαργός, 210-6536114)
- ❖ Ένωση Επιστημόνων Αθηνών (Αγ. Φιλοθέης 21 – Αθήνα, 210-3352321)

Προτεινόμενες επισκέψεις

- ✓ Δημοτικό Κέντρο Ανακύκλωσης Δήμου Ελευσίνας
- ✓ Εργοστάσιο Ανακύκλωσης Αποβλήτων Ηλεκτρικού και Ηλεκτρονικού Εξοπλισμού – Άγιοι Θεόδωροι Κορινθίας
- ✓ Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου, Ανατολή Αγιάς (τηλ. 24940-81289)
- ✓ Ιερά Μονή Αγίου Παύλου Παλαιοκαμαρίτζης, Λαύριο (τηλ. 22920-25829)
- ✓ Ιερά Μονή Τιμίου Σταυρού, Μαψός Κορινθίας (27410 22693)
- ✓ Ιερά Μονή Ζωοδόχου Πηγής (Χρυσοπηγής), Χανιά (τηλ. 28210-99125)
- ✓ Ιερά Μονή Ευαγγελισμού της Θεοτόκου, Ορμύλια Χαλκιδικής (Μετόχι της Ι. Μ. Σίμωνος Πέτρας) (τηλ. 23710-41278)

Προτεινόμενοι τρόποι για την τελική Παρουσίαση της δράσης σας

- Ταμπλώ με φωτογραφίες από τα στάδια υλοποίησης του προγράμματος
- Έκθεση αφισών και οποιουδήποτε εικαστικού έργου των παιδιών
- Έκθεση εικονογραφημένου βιβλίου – παραμυθιού των παιδιών
- Προβολή φωτογραφιών και βίντεο από τη δράση των παιδιών σε ηλεκτρονική μορφή
- Αυτοσχέδια κατασκευασμένοι κάδοι για ανακυκλώσιμα υλικά
- Θεατρικό δρώμενο
- Παρουσίαση τραγουδιών με θέμα τα απορρίμματα και την ανακύκλωση

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΚΕΙΜΕΝΑ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΕΔΙΟΥ

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Α'

Η Ευχαριστιακή προσέγγιση της Δημιουργίας, ως απάντηση στα προβλήματα του Περιβάλλοντος

«Ξέρουμε πως η πραγματική ζωή είναι “ευχαριστία”,
μια κίνηση αγάπης και λατρείας προς το Θεό,
η κίνηση που μονάχη αποκαλύπτει και εκπληρώνει το νόημα
και την αξία όλων όσων υπάρχουν.»
(π. Αλέξανδρος Σμέμαν)¹

Αν αφουγκραστείς το κελάηδημα του κότσυφα, αν αισθανθείς βαθιά στα ρουθούνια σου το άρωμα του λεμονανθού, αν ηχήσει στ’ αυτιά σου το κελάρυσμα του ρυακιού, αν ανοίξουν διάπλατα τα μάτια σου στην πανδαισία των χρωμάτων της κτίσης, αν η ψυχή σου πεταρίσει στα παιχνιδίσματα του ήλιου στην έξοδό του... η δοξολογία προς το Δημιουργό αναδύεται από τα κατάβαθα της ύπαρξής σου και ανεβαίνει στα ουράνια ευκολότερα. Και μαζί με τη δοξολογία η ευχαριστία.

Ευχαριστία είναι να χαίρομαι κάθε μονάκριβη στιγμή της ζωής μου, «πάντων ένεκεν», γνωρίζοντας συνάμα την αδυναμία της φύσης μου. Ευχαριστία είναι να μπορώ να βλέπω τις ευεργεσίες του Θεού στη ζωή μου, παρά την αστοχία μου. Είναι η χαρά της προσμονής κάθε ώρα και στιγμή για τη συνάντησή μου μαζί Του.

Σύμφωνα με την Ορθόδοξη διδασκαλία, ο Θεός δημιούργησε τον υλικό κόσμο «εκ του μηδενός»² σε πολλά στάδια «καλά λίαν». Του έδωσε τους φυσικούς νόμους για να λειτουργεί. Δημιούργησε στο τέλος και τον άνθρωπο με ξεχωριστή φροντίδα, «κατ’ εικόνα» Του, έτσι ώστε να διαθέτει λογικό και ελευθερία βουλήσεως. Του έδωσε **εξουσίες**³, που τον κατέστησαν «κορωνίδα» της δημιουργίας, όμως συνάμα και **εντολές**. Να **εργάζεται** μέσα στην κτίση, δηλαδή

¹ Schmemann Alexander, *Για να ζήσει ο κόσμος*, εκδ. Δόμος

² Γεν. 1, 1 «ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεός...» και Β' Μακ. 7, 28 «...γινώσκειν ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐποίησεν αὐτὰ ὁ Θεός...». Επίσης όπως σημειώνει ο Άγ. Γρηγόριος ο Θεολόγος «Πίστευε, ὅτι ὅλος ὁ κόσμος, ορατός και ἀόρατος ἐγίνετο ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τοῦ μηδέν και κυβερνᾶται μετὰ τὴν πρόνοια αὐτοῦ που τον ἔκανε» (Γρηγορίου Θεολόγου ἔργα, Λόγος Μ' 45, ΕΠΕ τομ 4, σελ. 375)

³ «...αὐξάνεσθε και πληθύνεσθε και πληρώσατε τὴν γῆν και κατακυριεύσατε αὐτῆς και ἄρχετε τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης και τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ και πάντων τῶν κτηνῶν και πάσης τῆς γῆς και πάντων τῶν ἐρπετῶν τῶν ἐρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς». (Γεν 1, 28), «και ἔπλασεν ὁ Θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ και πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ και ἤγαγεν αὐτὰ πρὸς τὸν Ἀδὰμ, ἰδεῖν τί καλέσει αὐτά». (Γεν 2, 19)

να τη χρησιμοποιήσει και να «δημιουργήσει» ο ίδιος έναν κόσμο δικό του⁴ (πολιτισμό, ιστορία, επιστήμη, τέχνη κλπ.) και παράλληλα να την **προστατεύει**⁵, θέτοντάς του τα όρια στη χρήση της. Έχει λοιπόν την ευθύνη να τη χρησιμοποιεί με σεβασμό, συνετά και λελογισμένα, γι' αυτό και η ζωή στον Παράδεισο χαρακτηρίζονταν από ολιγόδεια, ολιγάρκεια και αυτάρκεια.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό της υλικής δημιουργίας είναι ότι ο Θεός δεν την προίκισε με μια «φυσική δυνατότητα σωτηρίας». Για να καταστεί αυτό δυνατόν δημιούργησε τον άνθρωπο, ως συνδυαστικό κρικό⁶ ανάμεσα στον Ίδιο και τον κόσμο, ώστε να διασφαλίζεται η επικοινωνία ζωής μεταξύ τους χωρίς όμως να καταστρέφεται η φυσική ετερότητά τους. Όπως σημειώνει ο Μητροπολίτης Περγάμου Ιωάννης Ζηζιούλας: «Ο άνθρωπος είναι ο “ιερέας της κτίσης”, αυτός που έχει κληθεί να χρησιμοποιήσει τον κόσμο, όχι μόνο με σεβασμό αλλά και με δημιουργικότητα, έτσι ώστε τα επί μέρους να σχηματίσουν ένα όλο, και αυτό το όλο να υπερβεί τα όριά του, ερχόμενο σε σχέση με τον Θεό. Αυτό κάνει τον άνθρωπο να είναι απαραίτητο και ουσιώδες μέρος της δημιουργίας»⁷.

Και ο επίσκοπος Διοκλείας Κάλλιστος Ware τονίζει ότι «Ο άνθρωπος, ζωντανή εικόνα του ζώντος Θεού, μπορεί να κάνει δύο πράγματα, που κανένα από τα άλογα ζώα δεν μπορεί: πρώτον, μπορεί να διαμορφώσει και να αλλάξει τον κόσμο, δίνοντάς του ένα καινούριο νόημα και σκοπό και δεύτερο, μπορεί να δοξολογήσει και να ευχαριστήσει τον Θεό για τον κόσμο. Είναι συγχρόνως βασιλιάς και αρχιερέας της δημιουργίας. Η κλήση του δεν είναι απλώς να ζήσει μέσα στον κόσμο, αποδεχόμενος τα πράγματα με τον τρόπο που τα βρίσκει, αλλά επίσης να χρησιμοποιήσει τον κόσμο, να τον αναπτύξει και να τον μεταμορφώσει. Και όχι μόνο αυτό, αλλά να τον δει ως δώρο του Θεού και να αντιπροσφέρει αυτό το θείο δώρο στο δωρεοδότη ως ευχαριστία. Σε σχέση με το φυσικό του περιβάλλον, ο ρόλος του ανθρώπου είναι τόσο δημιουργικός όσο και ευχαριστιακός».⁸

Στην πορεία του ο άνθρωπος χρησιμοποιώντας λανθασμένα την ελευθερία επιλογής που του είχε δοθεί, παράκουσε το θέλημα του Θεού και γεύτηκε τα αποτελέσματα της πτώσης του. Απομακρύνθηκε από τον Παράδεισο, αποξενώθηκε από την πηγή της ζωής, το Θεό, και ο θάνατος εισήλθε στη ζωή του. Το γεγονός της πτώσης του ανθρώπου είχε επιπτώσεις και στο φυσικό περιβάλλον, το οποίο πια γίνεται εχθρικό προς αυτόν και, όπως τονίζει ο Απόστολος Παύλος «συστενάζει και συνωδίνει...»⁹, διότι υποτάχθηκε στη φθορά. Αλλάζει όμως σιγά-σιγά και η στάση του ανθρώπου απέναντι στη δημιουργία. Ο εγωισμός, η

⁴ Πρβλ. **Ιωάννου Ζηζιούλα**, Μητρ. Περγάμου, *Η κτίση ως ευχαριστία – θεολογική προσέγγιση στο πρόβλημα της Οικολογίας*, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1998, σελ.112

⁵ «Καὶ ἔλαβε Κύριος ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε, καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς, ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάσσειν». (Γεν 2,15)

⁶ **Ιωάννου Ζηζιούλα**, Μητρ. Περγάμου, *Η κτίση ως ευχαριστία – θεολογική προσέγγιση στο πρόβλημα της Οικολογίας*, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1998, σελ.119

⁷ **Ιωάννη Ζηζιούλα**, Μητρ. Περγάμου, *Αποκάλυψη και φυσικό Περιβάλλον*, περιοδικό *Σύναξη*, τεύχος 56, σελ. 19

⁸ **Ware Καλλίστου**, επισκόπου Διοκλείας (μτφρ. Ν. Χριστοδούλου), *Η αξία της υλικής δημιουργίας*, στο: *Άνθρωπος και περιβάλλον, Συλλογικός τόμος*, εκδ. Ι.Μ. Μαχαίρα Κύπρου, 1994, σελ. 25

⁹ Ρωμ. 8,22

φιλαυτία και η απληστία αρχίζουν να τον κυριεύουν και συμπεριφέρεται ως στυγνός εκμεταλλευτής και όχι ως συνετός οικονόμος. Και στις μέρες μας, υπό την επίδραση ενός άκρατου ορθολογισμού και ευδαιμονισμού, έχει χάσει κάθε αίσθηση ιερότητας της δημιουργίας και ενεργεί ως αυθαίρετος εξουσιαστής και βάνανσος καταπατητής της. Αποτέλεσμα της στάσης αυτής είναι τα σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα: η αλόγιστη σπατάλη των φυσικών πόρων, η καταστροφή των δασών, η ρύπανση της ατμόσφαιρας και των υδάτων, η απώλεια της βιοποικιλότητας, οι κλιματικές αλλαγές, ο μεγάλος όγκος των απορριμμάτων κ.ά.

Η απληστία και ο υπερκαταναλωτισμός οδηγούν σε αδιέξοδα. Το μεγάλο εσωτερικό μας κενό δεν γεμίζει με shopping therapy. Με την νοοτροπία που καλλιεργείται και έχουμε όλοι αποκτήσει, αγοράζουμε πολύ περισσότερα από όσα έχουμε ανάγκη, συσκευασμένα σε άχρηστες πολύχρωμες συσκευασίες τις οποίες και πετάμε. Παράγουμε έτσι τόσα πολλά απορρίμματα, ώστε δεν έχουμε πού να τα αποθέσουμε. Απλότητα χρειάζεται και προσπάθεια ουσιαστική να μειώσουμε αυτά που καταναλώνουμε. Ο κάθε ένας από μας. Είναι κάτι στο οποίο μπορούμε να ανταποκριθούμε. Ας συνειδητοποιήσουμε την ευθύνη μας και το ότι αυτός ο τρόπος ζωής, αυτές οι επιλογές μας, είναι ασέβεια ενώπιον του Θεού, είναι αμαρτία.

Η έξοδος από το πρόβλημα της συσσώρευσης των απορριμμάτων αλλά και από κάθε πρόβλημα του φυσικού περιβάλλοντος, απαιτεί μια πνευματική αναγέννηση. Όχι απλά μια αλλαγή συνηθειών, αλλά μια καρδιακή αλλαγή, ή με τη χριστιανική ορολογία, **μετάνοια**. Η εκκλησία μας προτείνει να μετανοήσουμε, να αλλάξουμε νοοτροπία, να αλλάξουμε στάση απέναντι στα υλικά αγαθά, να αλλάξουμε τρόπο ζωής. Αυτό βέβαια θα γίνει κατορθωτό μέσα από την άσκηση, την προσπάθεια δηλαδή να περιορίσουμε τις ανάγκες μας (ασκητική και αντικαταναλωτική χρήση του κόσμου¹⁰). Ας μην παρασυρόμαστε από την επικρατούσα αλόγιστη καταναλωτική νοοτροπία και ας μειώσουμε αυτά που καταναλώνουμε. Αυτό είναι το πρώτο βήμα για την επίλυση του προβλήματος των απορριμμάτων

Στη διακήρυξη του Διορθόδοξου Συνεδρίου για την προστασία του περιβάλλοντος που πραγματοποιήθηκε στην Κρήτη το 1991 αναφέρεται ότι: «Η αυξανόμενη επιβάρυνση του φυσικού περιβάλλοντος από την ανθρώπινη κακοποίηση θεωρείται αμαρτία και γι' αυτό η εκκλησία καλεί όλους να μετανοήσουν». Και συνεχίζει: «Η λύση πρέπει να ανευρεθεί στο **ευχαριστιακό, λειτουργικό και ασκητικό** ήθος της Ορθόδοξης παράδοσης¹¹.

- **Ευχαριστιακό ήθος** σημαίνει χρήση των υλικών αγαθών και των φυσικών πόρων «ευχαριστιακά», δηλαδή τα δεχόμαστε ως δώρα του Θεού και τα μεταχειριζόμαστε «ως μια ιερή πραγματικότητα που περιέχει έσχατο νόημα και μας έχουν δοθεί με εμπιστοσύνη όχι για να τα κατά-

¹⁰ Πρβλ. **Κεσελόπουλος Α.**, *Άνθρωπος και Φυσικό Περιβάλλον*, εκδ. Δόμος, Αθήνα 1989,σελ.159

¹¹ Πρβλ. **Theokritoff Elizabeth**, “Thine of Thine Own”: *Orthodoxy and Ecology*, in *Orthodoxy and Ecology – Resource Book*, ed. SYNDESMOS, p. 15-16

ναλώσουμε»¹², για να τα χρησιμοποιήσουμε ως οικονομοί και διαχειριστές και μέσα από τη θεία λατρεία να τα αντιπροσφέρουμε στο Θεό («Τὰ Σὰ ἐκ τῶν Σῶν Σοί προσφέρομεν...»). Μια τέτοια συμπεριφορά είναι αντίθετη με τη σπατάλη.

- Στην Ορθόδοξη εκκλησία λατρεύουμε το Θεό ως κοινότητα και όχι ως άτομα. Επομένως **λειτουργικό ήθος** σημαίνει κοινωνώ – επικοινωνώ, «μοιράζομαι» και ενδιαφέρομαι για τον πλησίον μου. Οι άγιοι μοιράζουν τα υλικά αγαθά που αποκτούν, θεωρώντας τα δώρα του Θεού και κρατώντας για τον εαυτό τους μόνον τα απαραίτητα. Δεν καταχρώνται, ούτε σπαταλούν άσκοπα τα υλικά αγαθά, αντίθετα χρησιμοποιούν μόνον «τα της χρείας» για να ικανοποιήσουν τις πραγματικές τους ανάγκες και όχι τις πλασματικές, που είναι ανάγκες πολυτέλειας και απόλαυσης¹³. Ο Απόστολος Παύλος μας τονίζει σαφώς πως είναι σημαντικό να αρκούμαστε στην απαραίτητη τροφή και ένδυση, διότι αν επιζητούμε να πλουτίζουμε διαρκώς και να ικανοποιούμε κάθε επιθυμία μας πέφτουμε στην παγίδα του διαβόλου¹⁴. Οι Πατέρες της εκκλησίας καταδικάζουν την πολυτέλεια, την τρυφλή ζωή, την απληστία. Προτρέπουν να ακολουθούμε την ασκητική ζωή του Χριστού και των αποστόλων. Επικρίνουν την παράχρηση και, όπως λέγει χαρακτηριστικά ο Όσ. Ιωάννης ο Δαμασκηνός, πρέπει να αρκούμεθα σ' αυτά που έχουμε και όχι σ' αυτά που οδηγούν στην πολυτέλεια, στην τρυφλή ζωή και γενικότερα στον ευδαιμονισμό¹⁵. Έτσι λοιπόν οι άγιοι επιζητούν τη λιτότητα ως προς την τροφή και την ενδυμασία, αποφεύγοντας κάθε τι που προκαλεί ηδονή και ευχαρίστηση. Ακολουθώντας την πρακτική αυτή, ό,τι δεν χρειάζομαι δεν το πετώ ως άχρηστο, το προσφέρω ή το μοιράζομαι με τους άλλους.
- Το **ασκητικό ήθος** στη χρήση των φυσικών πόρων είναι συνώνυμο της εκούσιας εκ μέρους μας εγκράτειας, εάν και εφόσον επιθυμούμε να ζήσουμε αρμονικά με το περιβάλλον μας. Αυτό σημαίνει πως καλούμαστε στο όνομα του γενικότερου καλού να θυσιάσουμε κι εμείς κάτι. Μειώνοντας την αγορά καταναλωτικών αγαθών, περιορίζουμε την παραγωγή τους και μαζί την κατανάλωση φυσικών πόρων αλλά και την ενέργεια που απαιτείται για την κατασκευή τους. Συμμετέχοντας σε προγράμματα ανακύκλωσης για υλικά όπως το γυαλί ή το χαρτί, όχι μόνο δεν σπαταλάμε πολύτιμα υλικά, αλλά εξοικονομούμε την επιπλέον ενέργεια που θα χρειαζόταν για την κατασκευή καινούργιων από την αρχή. Με τον

¹² **Ιωάννη Ζηζιούλα**, Μητρ. Περγάμου, *Αποκάλυψη και φυσικό Περιβάλλον*, περιοδικό *Σύναξη*, τεύχος 56, σελ. 21

¹³ Μπαλατσούκας Σ., *Οι άγιοι και το φυσικό περιβάλλον*, εκδ. Μυγδονία, Θεσσαλονίκη 1996, σελ. 180

¹⁴ «ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθῆσόμεθα. Οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς» Α΄ Τιμ. 6, 8-9

¹⁵ Ιω. Δαμασκηνού, *Ιερά Παράλληλα*, τίτλος Κστ', περί ακτημοσύνης και αυτάρκειας και ολιγοδεΐας, PG 95, 1221C-1224

τρόπο αυτό συμμετέχουμε σε μια συλλογική σωστική προσπάθεια, η οποία αφ' ενός μεν εκπληρώνει την αποστολή μας ως προστατών του περιβάλλοντος και αφ' ετέρου προσφέρει στους συνανθρώπους μας αλλά και στις επόμενες γενιές τους πόρους που απαιτούνται για να ζήσουν τη δική τους ζωή, δίνοντάς τους παράλληλα το καλό παράδειγμα για να πράξουν το ίδιο.

Το να μάθεις να μοιράζεσαι, να δίνεις, μαζί με την ασκητική ζωή, όχι μόνο σε απελευθερώνει από τα πάθη, αλλά σε κάνει και «άνθρωπο». Όταν προσφέρεις στο συνάνθρωπό σου ότι σου περισσεύει ή δεν χρειάζεσαι πια, αποφεύγεις το εσωτερικό κενό, τη ματαιοδοξία και την κενότητα, το άγχος του ανταγωνισμού (της επιβολής δηλ. της παρουσίας μας στο κοινωνικό γίγνεσθαι μέσω των περισσότερων ή πιο εκθαμβωτικών υλικών αγαθών που κατέχουμε) και της άμιλλας για την απόκτηση περισσότερων υλικών αγαθών¹⁶.

Παρόλο που ο σύγχρονος τρόπος ζωής στις πόλεις μας αποξενώνει από το φυσικό περιβάλλον, η εκκλησία μας εξακολουθεί μέσα στους αιώνες να λειτουργεί ευχαριστιακά και με σεβασμό προς τη Δημιουργία του Θεού. Η στάση της είναι όχι απλώς θετική, αλλά προπάντων προσληπτική και μεταμορφωτική. Προσλαμβάνει στοιχεία από τη Δημιουργία, τα οποία προσφέρει ο άνθρωπος ευχαριστώντας το Θεό, (προϊόντα του ανθρώπινου μόχθου, ψωμί και κρασί, λάδι, νερό, καρπούς), τα ευλογεί και τα αγιάζει και κατόπιν τα αντιπροσφέρει στους πιστούς, μεταδίδοντάς τους τη θεϊκή χάρη. «Η εκκλησία δεν απορρίπτει την ύλη μανιχαϊκά, ούτε τη λατρεύει παγανιστικά, ούτε τη θεωρεί αδιάφορη θεολογικά, αλλά ομολογεί την πίστη της με το στόμα του Αγ. Ιωάννου του Δαμασκηνού: «Λατρεύω το Θεό, το δημιουργό της ύλης, που έγινε ύλη για μένα και με έσωσε. Και δεν θα πάψω να σέβομαι την ύλη, με την οποία σώθηκα και η οποία είναι έμπλεος της θείας χάριτος»¹⁷.

Έτσι λοιπόν στις διάφορες λατρευτικές πράξεις, προσφέρουμε στην εκκλησία καρπούς από τη φύση, ως ελάχιστη ένδειξη της ευγνωμοσύνης μας προς το Θεό. Σαν να Του λέμε δηλαδή «απ' αυτά που μας έδωσες Σου δίνουμε πίσω». Όλα τα αγαθά που προσφέρουμε ως δώρο στην εκκλησία ευλογούνται, καθαγιαζονται και μας επιστρέφονται ως αντίδωρο. Με τον ίδιο τρόπο ζητάμε να καθαγιαστεί και ολόκληρη η ύπαρξή μας. Και βέβαια δεν πετιώνται στα σκουπίδια, αφού είναι «ντυμένα» από τη χάρη του Θεού.

Ας δούμε παρακάτω, μελετώντας ορισμένα συγκεκριμένα παραδείγματα πώς η εκκλησία μας δεν αφήνει τίποτε να πάει χαμένο από όσα υλικά στοιχεία χρησιμοποιεί στη λατρεία της.

¹⁶ Πρβλ. **Μπαλατσούκας Σ.**, *Οι άγιοι και το φυσικό περιβάλλον*, Θεσσαλονίκη 1996, εκδ. Μυγδονία, σελ. 177

¹⁷ **Κεσελόπουλος Α.**, *Άνθρωπος και Φυσικό Περιβάλλον*, εκδ. Δόμος, Αθήνα 1989, σελ. 15

Θεία Ευχαριστία

Η Θεία Ευχαριστία είναι το μυστήριο που μας παρέδωσε ο Ίδιος ο Χριστός το βράδυ του μυστικού δείπνου, μαζί με την εντολή να κάνουμε κι εμείς το ίδιο. Τα δώρα που προσφέρουμε, το ψωμί-πρόσφορο και το κρασί μεταβάλλονται με τρόπο μυστηριακό σε σώμα και αίμα Χριστού.

Το σιτάρι είναι ένας από τους βασικούς καρπούς της γης. Στα παλιότερα χρόνια μεταποιούνταν σε αλεύρι με πολύ μεγάλο μόχθο, σε αντίθεση με σήμερα που η παραγωγή του γίνεται με πιο σύγχρονους τρόπους. Η διαδικασία καθαγιασμού του πρόσφορου ξεκινάει από τη στιγμή που το ζυμώνουμε στο σπίτι μας. Προτού ξεκινήσει το ζύωμα θυμιατίζουμε και ευλογούμε (κάνοντας το σχήμα του σταυρού) όλα τα υλικά που θα χρησιμοποιήσουμε. Χρησιμοποιούμε δύο βασικά στοιχεία της ζωής, το νερό και το αλεύρι και ψελλίζοντας προσευχές ή ψάλλοντας τροπάρια ζυμώνουμε το πρόσφορό μας. Υπάρχει και η συνήθεια να ψέλνουμε τροπάρια αφιερωμένα στην Παναγία, αφού, όπως εκείνη γέννησε το Χριστό έτσι κι εμείς φτιάχνουμε αυτό που πρόκειται να μεταβληθεί με τρόπο μυστηριακό σε σώμα Χριστού. Στο τέλος βάζουμε τη σφραγίδα με το σύμβολο του Σταυρού και τη φράση «Ιησούς Χριστός Νικά». Το πρόσφορο είναι η ελάχιστη προσφορά μας στην εκκλησία. Εκεί προσκομίζεται και ό,τι περισσεύει κόβεται σε μικρά κομμάτια, το **αντίδωρο**. Στο τέλος της λειτουργίας ο ιερέας μοιράζει το αντίδωρο στους πιστούς, σαν να μας επιστρέφει κάτι από το δώρο που κάναμε (εξ' ου και αντίδωρο). Τα ψίχουλα από το αντίδωρο τα πετάμε στη στέγη για να τα φάνε τα «πετεινά του ουρανού», ή τα ρίχνουμε στις γλάστρες μας.

Ευχέλαιο

Το Μυστήριο του Ευχελαίου είναι ένα από τα 7 Μυστήρια της εκκλησίας και τελείται «εις ίασιν ψυχής και σώματος». Στο Ευχέλαιο καθαγιαζονται το λάδι στο καντήλι και το αλεύρι στο οποίο τοποθετούμε τα επτά κεριά.

Το λάδι που χρησιμοποιούμε είναι από το καντήλι που ανάβει μπροστά στην εικόνα του Αγίου, στην μνήμη του οποίου γιορτάζει ο ναός, ή από την Αγία Τράπεζα. Με το αγιασμένο **λάδι** ο ιερέας αλείφει τους πιστούς με την επίκληση να γιατρευθούν σε ψυχή και σώμα. Αυτό που περισσεύει το αφήνουμε να καεί στο καντήλι μέχρι τέλους.

Με το **αλεύρι** παρασκευάζεται το πρόσφορο, για να μεταβληθεί με τη σειρά του σε σώμα Χριστού.

Αγιασμός

Στις 6 Ιανουαρίου, κάθε 1^η του μήνα και όποτε ένας πιστός θελήσει τελείται η ακολουθία του αγιασμού, θέλοντας να μας δείξει την καθαγιαστική και λυτρωτική ισχύ που αποκτά ένα από τα στοιχεία της φύσης¹⁸. Με τον αγιασμό ευλογείται το **νερό**, για να το πιούμε ή να ραντίσουμε το σπίτι μας, ως μια πράξη ενίσχυσης της πίστης μας. Τον κρατάμε στο εικονοστάσι μας και δεν χαλά και πίνουμε λίγο κάθε μέρα. Τον παλιό αγιασμό τον ανανεώνουμε με τον επόμενο ή τον ρίχνουμε στις γλάστρες μας.

Υψωσις Τιμίου Σταυρού

Στις 14 Σεπτεμβρίου γιορτάζουμε την εύρεση του Τιμίου Σταυρού από την Αγία Ελένη. Σύμφωνα με την παράδοση στο μέρος της ευρέσεως του Σταυρού βρέθηκε φυτρωμένος **βασιλικός**. Το ευώδες αυτό φυτό ταξιδεύει μέσα στους αιώνες και φτάνει σ' εμάς σήμερα για να μας θυμίσει τη βασίλισσα (εξ' ου και το όνομά του) Ελένη, η οποία μετά από πολλούς κόπους βρήκε τον Τίμιο Σταυρό.

Κατά την τελετή της Υψώσεως ο ιερέας περιφέρει το σταυρό πάνω σε δίσκο μαζί με κλωνάρια βασιλικού. Στο τέλος της λειτουργίας μοιράζει στους πιστούς βασιλικό που έχει ευλογηθεί.

Τον βασιλικό τον εμβαπτίζουμε σε λίγο νερό σταυρώνοντας τρεις φορές και ψέλνοντας το «Σώσον Κύριε τον λαόν Σου», κατόπιν ανακατεύουμε το νερό με αλεύρι και φτιάχνουμε το

προζύμι για το πρόσφορο¹⁹. Το κλωναράκι δεν το πετάμε. Το αφήνουμε σε νερό μέχρι να βγάλει ρίζες και στη συνέχεια το φυτεύουμε.

¹⁸ Πρβλ. «Τα Σά εκ των Σών Σοί Προσφερομεν...» - Η Ορθοδοξία και το οικολογικό πρόβλημα, εκδ. Οικουμενικού Πατριαρχείου, 1991, σελ. 5

¹⁹ Αρχιμ. Δοσιθέου, Ομοποιών Μαγγανείαι ήγουν Καλογηρική Μαγειρική, εκδ. Ι. Μονής Τατάρνης., σελ. 22

Παρασκευή Αγίου Μύρου

Το Άγιο Μύρο χρησιμοποιείται στο μυστήριο του Χρίσματος που τελείται αμέσως μετά το Βάπτισμα και στην τελετή των εγκαινίων ναών. Παρασκευάζεται από τη Μεγάλη Δευτέρα μέχρι τη Μεγάλη Πέμπτη (κάθε δέκα χρόνια περίπου) στο Οικουμενικό Πατριαρχείο στην Κωνσταντινούπολη.

Κατά τη διαδικασία της «εψήσεως» του Αγίου Μύρου που γίνεται σε 5 λέβητες, χρησιμοποιούνται ως καύσιμη ύλη²⁰ φρύγανα, τεμάχια από πολύ φθαρμένες ξύλινες εικόνες, παλιά και φθαρμένα **εκκλησιαστικά έντυπα**, αλλά και άχρηστα ξύλα από διάφορα μέρη του ναού (**αναλόγια, στασίδια** κλπ).

Σκεφτείτε το ταξίδι μέσα στο χρόνο αυτών των ιερών αντικειμένων. Κάποια δέντρα έγιναν χαρτί για να μεταφέρουν το λόγο του Θεού σε κάθε γωνιά της γης, στα άδυτα βάθη πληγωμένων ψυχών. Να απαλύνουν τον πόνο και να αλλάξουν τις ζωές των ανθρώπων. Το χαρτί, η ύλη, έχοντας να επιτελεί τόσο σημαντικό έργο ευλογήθηκε. Και όταν πια τα σημάδια της φθοράς φάνηκαν, δεν πήρε το δρόμο για το σκουπιδότοπο.

Άλλα δέντρα πάλι έπεσαν στα χέρια σπουδαίου τεχνίτη, που με περισσή μαεστρία και μεράκι, σμιλεύοντας υπομονετικά το ξύλο τους, έδωσε στασίδια για τις εκκλησίες περλίτεχνα, πλούσια σε κάθε λογής στολίδια. Πόσοι άνθρωποι απελπισμένοι κάθισαν πάνω τους, πόσους στεναγμούς, πόσα δάκρυα παρακλητικά θα άκουσαν τ' αυτιά τους... Δεν θα μπορούσαν ούτε αυτά να καταλήξουν στα σκουπίδια...

Από όλη αυτή την πρακτική θεωρούμε ότι μπορούμε να καταλάβουμε πως όταν ζούμε σε αρμονία με ό,τι μας περιβάλλει, εντάσσουμε τα πάντα σε έναν κύκλο ζωής όπου όλα επαναχρησιμοποιούνται και τίποτα δεν πάει χαμένο. Με αυτή τη ματιά προσεγγίζουμε το θέμα της ανακύκλωσης στο παρόν εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Γιατί τι άλλο μπορεί να είναι η ανακύκλωση αν όχι η υιοθέτηση μιας στάσης ευχαριστίας, σεβασμού και φροντίδας προς τη Δημιουργία του Θεού;

²⁰ **Αρχιμ. Παύλου Μενεβίσογλου**, *Το Άγιον Μύρον εν τη Ορθοδόξω Ανατολική Εκκλησία*, Εκδ. Πατριαρχικόν Ίδρυμα Πατεροκόν Μελετών, Θεσσαλονίκη 1983, σελ. 119

Β'

Τα Απορρίμματα και η Διαχείρισή τους

1. Απορρίμματα παντού...

Εισαγωγή

Ένα από τα σημαντικότερα σήμερα προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας, καθώς και όλων των αναπτυσσόμενων χωρών, αποτελεί ο διαρκώς αυξανόμενος όγκος των απορριμμάτων και η διαχείρισή τους. Ο σύγχρονος τρόπος ζωής, η ανάπτυξη της τεχνολογίας, η καταναλωτική μανία, η αλόγιστη χρήση των αγαθών, η αγωνιώδης προσπάθεια για εξοικονόμηση χρόνου και χρήματος έχουν οδηγήσει το πρόβλημα των απορριμμάτων στο απροχώρητο και την ανάγκη για συλλογική προσπάθεια αντιμετώπισης του προβλήματος επιτακτικότερη από ποτέ.

Το πρόβλημα εντείνει η σύσταση των απορριμμάτων μας, που μέσα στα τελευταία χρόνια έχει αλλάξει δραματικά. Μέχρι πριν από μερικά χρόνια το μεγαλύτερο μέρος των σκουπιδιών του ανθρώπου ήταν οργανικά υπολείμματα, που εύκολα επιστρέφουν στη φύση. Τώρα, νέα προϊόντα που κατασκευάζονται προς εξυπηρέτηση των

ραγδαία αυξανόμενων αναγκών αποβαίνουν καταστροφικά για το περιβάλλον, λόγω της μη δυνατότητάς τους να διασπαστούν στη φύση με βιολογικούς τρόπους.

Πλαστικό

Ας πάρουμε για παράδειγμα το πλαστικό. Το ανακάλυψε στα 1909 ο Λίο Μπάκελαντ. Μέσα μόλις σε ένα αιώνα διαδόθηκε τόσο που να το συναντάμε παντού, με κάθε μορφή. Σακούλες του σουπερμάρκετ, παιχνίδια, πολλές από τις συσκευασίες τροφίμων, οικιακά σκεύη μιας χρήσεως, ηλεκτρικές συσκευές, έπιπλα κήπου, όλα από πλαστικό. Το παράδοξο; Σπαταλούμε ανεκτίμητους φυσικούς πόρους (στην περίπτωση αυτή το πετρέλαιο) προσπαθώντας να φτιάξουμε υλικά ανθεκτικά και με διάρκεια στο χρόνο, τα οποία όμως μετά από λίγα λεπτά χρήσης πετάμε στα σκουπίδια, αφήνοντάς τα παρακαταθήκη αιώνων στη φύση! Κι αυτό γιατί το πλαστικό δεν είναι βιοδιασπώμενο, που πάει να πει ότι είναι αδύνατο με βιολογικές διαδικασίες να διασπαστεί σε μικρότερες ενώσεις και να επιστρέψει στο έδαφος. Έχει υπολογιστεί ότι αφού περάσουν 400-500 χρόνια αρχίζουν οι διαδικασίες αποσύνθεσής του!

Μέταλλο

Τα ίδια συμβαίνουν και με το μέταλλο. 80-200 χρόνια οι τενεκεδένιες συσκευασίες παραμένουν αναλλοίωτες από διαδικασίες αποικοδόμησης. Και από την άλλη, μπορεί τα σιδηρομεταλλεύματα να μην είναι τόσο δυσεύρετα όσο το πετρέλαιο, ωστόσο, όπως όλα τα ορυκτά είναι περιορισμένα και μη ανανεώσιμα, που σημαίνει ότι αν εξαντληθούν θα εκλείψουν για πάντα από τον πλανήτη μας.

Χαρτί

Είναι αλήθεια ότι το χαρτί διασπάται γρηγορότερα από όλα τα άλλα απορρίμματα, με εξαίρεση πάντα τα οργανικά. Ας αναλογιστούμε όμως πόσα δέντρα, που χρόνια έκαναν να αναπτυχθούν χάνονται ανεπιστρεπτί. Σε κάποιες χώρες φυτεύονται σε απέραντες εκτάσεις ειδικά δέντρα, που μεγαλώνουν γρήγορα και δίνουν φθηνότερο ξυλοπολτό. Στις φυτείες όμως αυτές τα δέντρα είναι τόσο κοντά το ένα στο άλλο, με αποτέλεσμα να μην μένει χώρος για να επιβιώσει οποιοδήποτε άλλο είδος του φυτικού ή ζωικού βασιλείου, που σημαίνει πάλι ότι η ισορροπία του φυσικού μας περιβάλλοντος διαταράσσεται.

Γυαλί

Για την παρασκευή του γυαλιού χρησιμοποιείται ειδική άμμος, σόδα και μαρμαρόσκονη. Τα τρία αυτά υλικά λιώνουν στον κλίβανο τήξης, όπου επικρατούν θερμοκρασίες 5.000 – 6.000 βαθμών Κελσίου και δίνουν γυαλί σε υγρή μορφή. Στη συνέχεια, το υγρό αυτό ψύχεται σε ειδικά μηχανήματα για να πάρει την τελική του μορφή. Κατά την επεξεργασία των υλικών απαιτείται χρήση πετρελαίου, για το οποίο αποτελεί κοινός τόπος πια το πόσο πολύτιμο και λιγιστό είναι.

Μπαταρίες

Πολύ σοβαρό πρόβλημα υπάρχει με τη χρήση των μπαταριών (που καταλήγουν με τη σειρά τους στις χωματερές), λόγω του ότι περιέχουν ουσίες εξαιρετικά επιβλαβείς για τον άνθρωπο, για την υγεία οποιουδήποτε ζωντανού οργανισμού καθώς επίσης και για το περιβάλλον. Είναι εντυπωσιακό ακόμα το γεγονός ότι για την κατασκευή μιας μπαταρίας απαιτείται ενέργεια 50πλάσιας αξίας από αυτήν που πρόκειται να δώσει κατά τη διάρκεια της λειτουργίας της!

Ηλεκτρικές Συσκευές

Επικίνδυνη για το περιβάλλον είναι και η ανεξέλεγκτη διάθεση των ηλεκτρικών συσκευών, λόγω των τοξικών μετάλλων που περιέχουν.

Αυτά είναι το κάδμιο, ο μόλυβδος, ο υδράργυρος και το χρώμιο. Αναφέρουμε ενδεικτικά ότι ο μόλυβδος μπορεί να προκαλέσει βλάβες σε νεφρά, συκώτι, αίμα, πνεύμονες, δερματίτιδες – αλλεργίες, μόνιμα αναπνευστικά προβλήματα

και καρκινογενέσεις, ενώ ο υδράργυρος ευθύνεται για ανωμαλίες του νευρικού συστήματος, των εγκεφαλικών λειτουργιών και του DNA.

Λιπαντικά - Ορυκτέλαια

Τα μίγματα αυτά είναι απαραίτητα στα οχήματα για τη λίπανση της μηχανής, στα πλοία και στη βιομηχανία. Ας σημειωθεί ότι 1 λίτρο χρησιμοποιημένου

λιπαντικού αρκεί για να μολύνει 1.000.000 λίτρα φρέσκου νερού, ποσότητα που ισοδυναμεί με την ετήσια παροχή πόσιμου νερού σε 50 άτομα. Μια σταγόνα λιπαντικού σε νερό μπορεί να δημιουργήσει μια κηλίδα στο μέγεθος ενός γηπέδου ποδοσφαίρου, ενώ η διάθεσή του στη γη επηρεάζει δραματικά τη γονιμότητα του εδάφους! Ταυτόχρονα, μέσω των ζωικών και φυτικών οργανισμών εισβάλλουν στη διατροφική αλυσίδα τοξικές ουσίες.

Στην Ελλάδα

500 κιλά σκουπίδια το χρόνο παράγει κατά μέσο όρο ένας άνθρωπος. Στην Ελλάδα η ποσότητα των παραγόμενων απορριμμάτων ανέρχεται σε 5.000.000 τόνους ετησίως. Το ποσό αυτό αρκεί για να καλύψει την εθνική οδό από το Ναύπλιο μέχρι την Αλεξανδρούπολη σε στρώμα ύψους ενός μέτρου! 70.000 – 100.000 τόνοι χρησιμοποιημένων λιπαντικών παράγονται κάθε χρόνο. 28 δισεκατομμύρια μπουκάλια και βάζα καταλήγουν στα σκουπίδια. 21.000 τόνοι μπαταριών χρησιμοποιούνται ετησίως.

Έρευνα του Υπουργείου Περιβάλλοντος έδειξε ότι η μέση σύσταση των οικιακών απορριμμάτων μας το 1997 είχε ως εξής: 47% ζυμώσιμα, 20% χαρτί, 8,5% πλαστικό, 4,5% μέταλλο, 4,5% γυαλί και 15,5% υλικά όπως παλιά αυτοκίνητα, έπιπλα, μπάζα κλπ.

2. Τρόποι διαχείρισης των απορριμμάτων

Χρησιμοποιούνται οι εξής γνωστοί τρόποι διαχείρισης των σκουπιδιών μας σήμερα, όλοι με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους:

1. Ανοικτοί σκουπιδότοποι:

Η λύση αυτή παρουσιάζει μεγάλα προβλήματα, αφού τα εκτεθειμένα σκουπίδια μπορούν να προκαλέσουν ρύπανση σε στεριά και θάλασσα, αλλά και ασθένειες στον άνθρωπο.

2. Χωματερές:

Τα σκουπίδια καλύπτονται τακτικά με χώμα, όχι όμως κάθε μέρα. Το πρόβλημα εδώ είναι ότι όταν τα σκουπίδια βρέχονται αντιδρούν μεταξύ τους, απελευθερώνοντας τοξικά υγρά, που ρυπαίνουν το υπέδαφος και τα υπόγεια νερά. Ταυτόχρονα, κατά τη διαδικασία αποσύνθεσης των οργανικών σκουπιδιών αποβάλλεται βιοαέριο, πράγμα που συμβάλλει με τη σειρά του στην ένταση του φαινομένου του θερμοκηπίου.

3. Χ.Υ.ΤΑ. (Υγειονομική ταφή):

Στην περίπτωση αυτή ο πυθμένας και τα τοιχώματα της λεκάνης καλύπτονται πρώτα από μια στεγανωτική στρώση από άργιλο και έπειτα από μεμβράνη πολυαιθυλενίου. Ένα δίκτυο διάτρητων πλαστικών αγωγών μεταφέρει τα στραγγίσματα από βιοαέριο, που παράγονται κατά τη διαδικασία της αποσύνθεσης στα σημεία τελικής συγκέντρωσης (φρεάτια και δεξαμενές). Τα στραγγίσματα αντλούνται και επανακυκλοφορούν στη μάζα των απορριμμάτων για να επιταχυνθεί η βιοαποικοδόμηση. Τα Χ.Υ.ΤΑ. καλύπτονται καθημερινά με χώμα. Όταν η περιοχή κορεστεί γίνονται προσπάθειες για την αποκατάστασή της, μία από τις οποίες είναι και η δενδροφύτευση! Το μειονέκτημα της μεθόδου αυτής είναι η δυσκολία εξεύρεσης νέων χώρων.

4. Καύση:

Κατά τη μέθοδο αυτή, τα απορρίμματα τοποθετούνται σε ειδικούς κλίβανους, όπου με τη χρήση κάποιας ποσότητας καυσίμου καίγονται. Με τον τρόπο αυτό είναι σε κάποιες περιπτώσεις δυνατή η παραγωγή ενέργειας, σε μικρό βέβαια ποσοστό. Ο κίνδυνος είναι η μόλυνση της ατμόσφαιρας και επιπτώσεις στην υγεία του ανθρώπου, ενώ δεν αποκλείεται να γίνει και αιτία για δασικές πυρκαγιές.

3. Να σώσουμε τη γη μας!

Μείωση

Αν αρχίσουμε να αναρωτιόμαστε για το πόσο πραγματικές είναι οι περισσότερες ανάγκες μας θα ανακαλύψουμε ότι μπορούμε να ζήσουμε καλά και με πολύ λιγότερα. Με την πρόοδο της τεχνολογίας, μοιάζει να μην μπορούμε πια να κρατήσουμε το μέτρο, με αποτέλεσμα να βλάπτουμε τον εαυτό μας διπλά. Πρώτα, με την υπέρμετρη προσφορά των αγαθών αποπροσανατολιζόμαστε από το σκοπό της αληθινής ζωής μας. Και έπειτα, καταστρέφοντας το περιβάλλον, αφού απομυζούμε άλογα τους φυσικούς πόρους και ρυπαίνουμε τη γη, τον αέρα και τα νερά μας με τα σκουπίδια μας, μοιάζουμε με όντα μη σκεπτόμενα που γκρεμίζουν το σπίτι που ζούνε.

Έχουμε χάσει το μεράκι μας να συντηρούμε τα πράγματά μας και με την πρώτη ευκαιρία τα αντικαθιστούμε με άλλα. Τρέχουμε διαρκώς να αγοράσουμε τα πιο καινούρια, καταργώντας τα «παλιά», μόνο και μόνο για να έχουμε όσα περισσότερα γίνεται ή γιατί πολύ γρήγορα τα βαρεθήκαμε! Αλλάζουμε χωρίς ουσιαστικό λόγο τα έπιπλα, τα ρούχα, τις ηλεκτρικές συσκευές, τα κινητά μας τηλέφωνα. Δεν έχουμε μάθει ούτε να τα ανταλλάζουμε, παρά μόνο επιβαρύνουμε με αυτά τον ήδη παραφορτωμένο σωρό των σκουπιδιών μας.

Σε αγροτικές, νησιωτικές και ορεινές κοινωνίες, όπου το εμπόριο δεν είναι τόσο αναπτυγμένο, τα παλιά εργαλεία επιδιορθώνονται αντί να αντικατασταθούν και τα υπόλοιπα των τροφών χρησιμεύουν για τη διατροφή των ζώων έχει παρατηρηθεί ότι ο όγκος των σκουπιδιών που παράγονται είναι δραματικά μικρότερος. Προκαλεί επίσης σοκ το αποτέλεσμα έρευνας που δείχνει ότι το 20% της συνολικής ποσότητας τροφής που αγοράζει ένας καταναλωτής χαλάει πριν καν προλάβει να καταναλωθεί!

Ας μάθουμε, λοιπόν, μειώνοντας τις ανάγκες μας να ελαττώνουμε και τα απορρίμματά μας!

Προτάσεις για απόκτηση υπεύθυνης στάσης προς τη Δημιουργία

Έχει ιδιαίτερη σημασία το γεγονός ότι μπορούμε να προστατεύσουμε την Κτίση πριν ακόμα φτάσουμε στο σημείο να αναρωτιόμαστε για το τι να κάνουμε με τα σκουπίδια μας. Το σημαντικό είναι, λοιπόν, να αποκτήσουμε μια νέα στάση απέναντι στα πράγματα. Παρακάτω δίνονται μερικές προτάσεις.

- Να αποφεύγουμε τις πλαστικές σακούλες μιας χρήσης για τις αγορές μας. Ας χρησιμοποιούμε καλύτερα υφασμάτινες.

- Όπου υπάρχει η δυνατότητα να επιλέγουμε συσκευασίες που μπορούν να ανακυκλωθούν.

- Να αποφεύγουμε γενικά τα προϊόντα μιας χρήσης.
- Να χρησιμοποιούμε επαναφορτιζόμενες μπαταρίες ή ηλεκτρικό ρεύμα όπου είναι εφικτό και ακόμα καλύτερα εναλλακτικές πηγές ενέργειας, όπως η ηλιακή, αιολική ή μηχανική.

- Να χρησιμοποιούμε λάμπες φθορισμού.

- Ας προτιμούμε τις γυάλινες ή χάρτινες συσκευασίες έναντι των πλαστικών.

- Να προτιμούμε τα προϊόντα με απλές συσκευασίες και όχι αυτά με υπερβολικές και πολύπλοκες, που με την πρώτη ματιά εντυπωσιάζουν.
- Ας επιλέγουμε συσκευές χαμηλής κατανάλωσης ενέργειας.

Επαναχρησιμοποίηση

Στα φυσικά οικοσυστήματα αυτό που θεωρείται απόβλητο από ένα οργανισμό, αποτελεί χρήσιμη πρώτη ύλη για κάποιον άλλο και έτσι τίποτα δεν χάνεται, αλλά συνεχίζεται αρμονικά ο αέναος κύκλος της ζωής. Αν μεταφέραμε τον τρόπο αυτό της φύσης στη ζωή μας, θα μέναμε έκπληκτοι από το γεγονός ότι τα περισσότερα από αυτά που πετάμε, αυξάνοντας αλόγιστα τον όγκο των απορριμμάτων μας θα μπορούσαν να μας φαίνονται χρήσιμα σε κάτι άλλο.

Ας πάρουμε για παράδειγμα τα γυάλινα μπουκάλια αναψυκτικών και ποτών. Αν θυμόμασταν ότι ένα γυάλινο μπουκάλι μπορεί να επαναχρησιμοποιηθεί μέχρι και 50 φορές(!), δεν θα μας φαινόταν τόσο δύσκολο να επιστρέφουμε τις γυάλινες φιάλες στο σουπερμάρκετ, αντί να τις πετάμε. Και αν βαριόμαστε τα ρούχα μας, πόσο ωραία θα ήταν αν τα βλέπαμε φορεμένα από άλλους ανθρώπους με μεγαλύτερη ανάγκη από μας... Έτσι και με τα παιχνίδια, τα έπιπλα, τις ηλεκτρικές συσκευές, τα βιβλία μας.

Θα μας εκπλήξει ο ίδιος ο εαυτός μας από το τι μπορεί να σκαρφιστεί για να δώσει νέα μορφή και αξία σε παλιές – «άχρηστες» συσκευασίες! Να, λοιπόν, πως με λίγη φαντασία και δημιουργικότητα όλα ανακαινίζονται!

Κατασκευή ενοριακής συντροφιάς Ι. Ν. Παμμεγίστων Ταξιαρχών Μοσχάτου

Εκκλησία από φελιζόλ

Κατασκευές ενοριακής συντροφιάς
Ι. Ν. Μεταμορφώσεως Σωτήρος Καλλιθέας

θήκη χαρτομάντηλων
από κουτί παπουνσιών

παιχνίδι μπόουλιγκ
από τενεκεδάκια

μαράκες
από μπουκάλια από γάλα

ανθοδοχεία
από πλαστικά μπουκάλια

Κρουστό μουσικό όργανο

Κατασκευή ενοριακής συντροφιάς
Ι. Ν. Αγίας Ειρήνης – Αγίου Γεωργίου Παπάγου

Ρομπότ από κουτιά και μπουκάλια

Ανακύκλωση

Οι οργανισμοί διακρίνονται σε παραγωγούς (όπως είναι τα φυτά), καταναλωτές (όπως τα ζώα) και αποικοδομητές (όπως κάποιοι μικροοργανισμοί που ζουν στο έδαφος). Οι τελευταίοι τρέφονται με νεκρά σώματα και απεκκρίσεις των ζώων, με ξερά φύλλα και κλαδιά. Με αυτό τον τρόπο αποδίδουν και πάλι στο περιβάλλον τις ουσίες από τις οποίες ήταν φτιαγμένοι οι οργανισμοί που αποικοδόμησαν και έτσι μπορούν να σχηματιστούν νέοι οργανισμοί χρησιμοποιώντας τα υλικά των παλαιών. Αν δεν υπήρχαν οι αποικοδομητές ο κόσμος θα γέμιζε με «φυσικά σκουπίδια» και δεν θα μπορούσε να υπάρξει πλέον ζωή. Καμιά ουσία δεν παράγεται με φυσικό τρόπο στον κόσμο χωρίς να υπάρχει ο μηχανισμός της αποικοδόμησής της. Επομένως, η ανακύκλωση δεν είναι μια ιδέα του σύγχρονου ανθρώπου, αλλά ένας νόμος της φύσης τόσο παλιός όσο και ο κόσμος. Ένας νόμος που ο άνθρωπος δεν είχε την εξυπνάδα να αντιληφθεί όταν ξεκίνησε να αναπτύσσει υπέρμετρα τον τεχνολογικό «πολιτισμό» του και να κατακλύζει τον κόσμο με μη αποικοδομησιμα συνθετικά υλικά. Ίσως τελικά ο μόνος τρόπος για να χτυπηθεί στη ρίζα του το κακό θα ήταν να θεσπιστεί μια νομοθεσία σεβαστή παγκόσμια που θα επέβαλε σε όποιον παράγει οποιοδήποτε συνθετικό υλικό να μην έχει το δικαίωμα να το διαθέτει στην αγορά αν δεν υπάρχει ήδη ή δεν έχει προηγουμένως κατασκευάσει τον τρόπο φυσικής αποικοδόμησής του σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Χαρτί:

Πρώτη ξεκίνησε η ανακύκλωση του χαρτιού. Κύριο συστατικό αποτελεί το νερό, το οποίο αναμειγνύεται με χρησιμοποιημένο χαρτί. Από το νέο χαρτοπολτό αφαιρούνται τα μελάνια και στη συνέχεια προστίθεται τμήμα πρωτογενούς χαρτοπολτού.

Μειονεκτήματα της ανακύκλωσης χαρτιού αποτελούν το υψηλό κόστος συλλογής και αποθήκευσης του παλιού χαρτιού, καθώς και η μη δυνατότητά του να ανακυκλώνεται πολλές φορές. Από την άλλη, με την παραγωγή ενός τόνου ανακυκλωμένου χαρτιού σώζονται 17 δέντρα, ενώ εξοικονομούνται 31,5 τόνοι νερού και 350 λίτρα πετρελαίου. Επιπλέον, η μείωση των καύσεων οδηγεί και σε μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

Γυαλί:

Η ανακύκλωση του γυαλιού είναι ιδιαίτερα συμφέρουσα για το περιβάλλον και τον άνθρωπο. Από την ανακύκλωση ενός γυάλινου μπουκαλιού εξοικονομείται ενέργεια όση θα χρειαζόταν για να ανάψει ένας ηλεκτρικός γλόμπος 100 Watt για 4 ώρες, ενώ για 1.000 κιλά ανακυκλωμένου γυαλιού εξοικονομούνται 12 κιλά πετρέλαιο! Επιπρόσθετα, εξοικονομούνται πρώτες ύλες, μειώνεται κατά 20% η ατμοσφαιρική ρύπανση και κατά 50% η κατανάλωση νερού.

Αλουμίνιο:

Πλεονεκτήματα της ανακύκλωσης του αλουμινίου αποτελούν η εξοικονόμηση κατά 95% της ενέργειας σε σχέση με την παραγωγή πρωτογενούς αλουμινίου, η εξοικονόμηση πολύτιμης πρώτης ύλης και η μείωση της ρύπανσης του περιβάλλοντος. Γνωρίζουμε ότι η ηλεκτρική ενέργεια που απαιτείται για την κατασκευή 900.000.000 αλουμινένιων κουτιών αρκεί για να καλύψει για ένα χρόνο τις ανάγκες μιας πόλης 90.000 κατοίκων!

Πλαστικό:

Το πλαστικό παρουσιάζει την πιο επιτακτική ίσως ανάγκη για να ανακυκλώνεται, λόγω της ευρείας του χρήσης, αλλά και της δυσκολίας που παρουσιάζει στο να διασπαστεί με φυσικές διαδικασίες στο περιβάλλον. Ένας παράγοντας που επηρεάζει αρνητικά την ανακύκλωση του πλαστικού είναι το δαπανηρό σύστημα συλλογής των απορριμμάτων. Τα οφέλη όμως παραμένουν ευεργετικά για τη φύση, αφού μειώνεται σημαντικά ο όγκος των σκουπιδιών μας και εξοικονομούνται πρώτες ύλες και ενέργεια.

Μπαταρίες:

Η Ανακύκλωση των μπαταριών είναι η διαδικασία ανάκτησης και αξιοποίησης των υλικών που αποτελούν τις μπαταρίες. Είναι δηλαδή η απόσπαση των μετάλλων της μπαταρίας και η επαναφορά τους στον φυσικό κύκλο, με την επαναχρησιμοποίηση τους για την κατασκευή νέων μπαταριών ή άλλων προϊόντων. Τα πλεονεκτήματα από την ανακύκλωση των μπαταριών είναι μεγάλα, καθώς καταρχάς μειώνεται η επικινδυνότητά τους για τον άνθρωπο από την απερίσκεπτη διάθεσή τους στο σκουπιδότοπο και στη συνέχεια εξοικονομούνται ενέργεια και πρώτες ύλες. Σκοπός

της ανακύκλωσης μπαταριών είναι τελικά η προστασία του περιβάλλοντος και η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών.

Για το λόγο αυτό δημιουργήθηκε στην Ελλάδα με την έγκριση του ΥΠΕΧΩΔΕ η ΑΦΗΣ (Ανακύκλωση Φορητών Ηλεκτρικών Στηλών), το Σύστημα δηλαδή Εναλλακτικής διαχείρισης Φορητών Ηλεκτρικών Στηλών. Οι ευδιάκριτοι κάδοι της ΑΦΗΣ βρίσκονται σε πολλά διαφορετικά σημεία για την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών.

Λιπασματοποίηση

Η λιπασματοποίηση – κομποστοποίηση είναι ο βιωσιμότερος τρόπος διαχείρισης των οργανικών μας απορριμμάτων. Είναι μέθοδος που μπορεί να πραγματοποιηθεί άνετα στο σπίτι μας. Κατά τη διαδικασία αυτή σε ειδικό κάδο ρίχνονται υπολείμματα των τροφών, όπως φρούτα και λαχανικά, τσόφλια αυγών, φίλτρα καφέ, τσάι και ό,τιδήποτε δεν έχει υποστεί επεξεργασία με το μαγείρεμα. Στον κάδο μπαίνουν επίσης χαρτιά κουζίνας, στάχτες από το τζάκι και πριονίδια. Η διαδικασία που ακολουθείται είναι πολύ απλή, αφού το μόνο που έχει κανείς να κάνει, εκτός από το να βάζει στον κάδο μόνο ό,τι επιτρέπεται, είναι να ανακατεύει που και που το περιεχόμενό του. Με τον τρόπο αυτό παράγεται οργανικό λίπασμα, που χρησιμοποιείται στη συνέχεια ως δυναμωτικό για τα φυτά του κήπου.

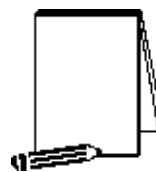

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλεξιάκης Μ. – Αγαπητίδης Ι., *Οδηγός για τη διαχείριση απορριμμάτων στην Ελληνική περιφέρεια*, 1991
- Αλιβάνης Κ., *Εισαγωγή στα συστήματα σχεδιασμού και διαχείρισης απορριμμάτων*, εκδ. Σύνδεσμος Ο.Τ.Α. Μείζονος Θεσ/νικης
- Γκομπόλη Μ., *Ο γαλάζιος πλανήτης*, εκδ. Ανέμη
- Gordon J., Σειρά «Ανακύκλωση (χαρτί, γυαλί, μέταλλο, πλαστικό)», εκδ. Ερευνητές, Αθήνα
- Γρηγοριάδου-Σουρέλη Γ., *Εμένα με νοιάζει*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα
- Δερματζάκης Μ., *Δώδεκα οικολογικά παραμύθια*, εκδ. Θυμάρι, Αθήνα 1988
- Δοσιθέου Αρχιμ., *Οψοποιών Μαγγανείαι ήγουν Καλογηρική Μαγειρική*, εκδ. Ι. Μονής Τατάρνης
- Ελαφρός Γιάννης, «Το «πορτρέτο» των σκουπιδιών μας», περιοδικό «Κ» της Καθημερινής, τ.χ. 195, 25 Φεβρουαρίου 2007
- Elkington, Hailes, Hill, *Το βιβλίο του μικρού πράσινου καταναλωτή*, εκδ. Σέλας
- *Επιλεγμένα θέματα διαχείρισης Περιβάλλοντος*, εκδ. Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, 1995
- Ζαμπέλης Ιωάννης, *Περιβαλλοντική Κατήχηση*, Λευκάδα 2005
- Ζαμπέλης Ιωάννης, *Πράσινη Κατασκήνωση*, Λευκάδα 2004
- Ζαχαμπούκα, *Ο κύριος Μπεν, η κυρία Μου και τα σκουπίδια*, εκδ. Πατάκη, 2002
- Ζηζιούλας Ιωάννης Μητροπολίτης Περγάμου, *Η κτίση ως Ευχαριστία – Θεολογική προσέγγιση στο θέμα της οικολογίας*, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1998
- Theokritoff Elizabeth, *“Thine of Thine Own”: Orthodoxy and Ecology, in Orthodoxy and Ecology – Resource Book*, ed. SYNDESMOS
- Καραγιάννη-Τόλκα Μ., *Η κυρία Ανακύκλωση και οι φίλοι της*, εκδ. Λιβάνη
- Κασελόπουλος Α., *Ανθρωπος και Φυσικό Περιβάλλον*, εκδ. Δόμος, Αθήνα 1989
- *Το πρόβλημα των απορριμμάτων και οι λύσεις του*, εκδ. Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Σουφλίου, 1998
- *Κομπόστ για όλους – Οργανικό λίπασμα*, εκδ. Συλλόγου Προστασίας Κηφισιάς
- Κυρκίτσος Φ., Πελεκάση Κ., Χρυσόγελος Ν., *Μείωση απορριμμάτων Μια στρατηγική για το παρόν και το μέλλον*, εκδ. Οικολογικής Εταιρίας Ανακύκλωσης – WWF, Αθήνα 1995
- Μαίρη Ανν Κολ-Σίντυ Γκέινερ, *Τα παιδιά δημιουργούν με υλικά από το περιβάλλον*, εκδ. Πατάκη
- Μαρκαντώνης Ευάγγελος, Γεωργόπουλος Αυγερινός, Ζαμπέλης Ιωάννης, *Τα φυτά στη λατρεία της Εκκλησίας*, εκδ. Γραφείου-Ιδρύματος Νεότητας Ι.Α.Α., Αθήνα 2006
- Μενεβίσογλου Παύλου Αρχιμ., *Το Άγιον Μύρον εν τη Ορθοδόξω Ανατολική Εκκλησία*, εκδ. Πατριαρχικόν Ίδρυμα Πατερικών Μελετών, Θεσσαλονίκη 1983

- Μπαλατσούκας Σ., *Οι άγιοι και το φυσικό περιβάλλον*, εκδ. Μυγδονία, Θεσσαλονίκη 1996
- Belopopsky A. Oikonomou D., *Orthodoxy and Ecology – Resource Book*, Ed. Syndesmos of Orthodox Youth
- Μπότας Αθ., Καλύβας Ι., Ανυφαντής Ι., *Η Ορθόδοξη αντίληψη της Οικολογικής Χρήσης*, εκδ. Ιεράς Μητρόπολης Θεσσαλιώτιδος και Φαναριοφανείων, Καρδίτσα 2006
- *Οδηγός σε θέματα προστασίας Περιβάλλοντος για τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης*, εκδ. Ε.Ε.Τ.Α.Α., Αθήνα 1989
- *Οι βιώσιμες πόλεις*, Greenpeace, εκδ. Νεφέλη 1997
- *Περιοδικό «Σκουπίδια και Ανακύκλωση»*, τεύχη 16,18,20,21
- Σκούλλος Μ., Παπαδόπουλος Δ., *Τα απορρίμματα στη ζωή μας – Χρήσιμες γνώσεις – Εκπαιδευτικό υλικό*, Πρόγραμμα MEDIES, εκδ. ΜΙΟ-ECSDE, Αθήνα 2003
- Schmemmann Alexander, *Για να ζήσει ο κόσμος*, εκδ. Δόμος
- Σουζούκι Ντέιβιντ & Χέννερ Μπάρεμπαρ, *Μια ματιά στο περιβάλλον*, εκδ. Άδωνις
- «*Τα Σα εκ των Σων Σοι Προσφέρωμεν...*» - *Η Ορθοδοξία και το οικολογικό πρόβλημα*, εκδ. Οικουμενικού Πατριαρχείου, 1991
- Τρικάλιτη Αγγελική, Παλαιοπούλου-Σταθοπούλου Ρέα, *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση για Βιώσιμες Πόλεις*, εκδ. Ελληνική Εταιρία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Αθήνα 1999
- Φουντής Φ., Μάιερ Πάουλα, Πανάγος Γ., *Κομπόστ – Το εμβόλιο γονιμότητας του εδάφους*, εκδ. Σύλλογος Οικολογικής Γεωργίας Ελλάδας, Αθήνα 1987
- Φραντζής Ι., *Οδηγός ανακύκλωσης απορριμμάτων με διαλογή στην πηγή*, εκδ. Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης
- Fray K. (μετάφραση Μάλλιου Κ.), *Η μέθοδος project*, εκδ. οίκος α/φοι Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1986
- Ware Κάλλιστος επίσκοπος Διοκλείας (μτφρ. Ν. Χριστοδούλου), «*Η αξία της υλικής δημιουργίας*», *Άνθρωπος και περιβάλλον, Συλλογικός τόμος*, εκδ. Ι. Μ. Μαχαιρά Κύπρου, 1994

Δραστηριότητα 1

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Πάρε συνέντευξη από τους παππούδες σου ή τους πιστούς της ενορίας σου για να μάθεις πώς διαχειρίζονταν παλιότερα τα σκουπίδια οι άνθρωποι.

ΕΙΔΟΣ ΣΚΟΥΠΙΔΙΩΝ	ΤΡΟΠΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Δραστηριότητα 2

ΠΕΙΡΑΜΑ

Υλικά:

- ❖ 1 ώριμο μήλο
- ❖ 1 ώριμο μήλο μέσα σε 1 πλαστική σακούλα
- ❖ 1 κομμάτι ύφασμα
- ❖ λίγο χαρτί (φωτοαντιγραφικό ή εφημερίδα) τσαλακωμένο
- ❖ 1 πλαστικό ποτήρι
- ❖ 1 τενεκεδένιο κουτί
- ❖ 6 φτυάρια
- ❖ 6 σταθερά ξυλαράκια/κλαράκια για τις πινακίδες
- ❖ Κανσόν και χρώματα χειροτεχνίας
- ❖

Υλοποίηση:

Χωρίζουμε τα παιδιά σε 6 ομάδες* και δίνουμε σε κάθε ομάδα από ένα φτυάρι. Έχουμε εντοπίσει από πριν 6 διαφορετικά σημεία στον κήπο της ενορίας μας, με τρόπο που να μην θέτουμε σε κίνδυνο τα φυτά μας. Έπειτα, μοιράζουμε στις ομάδες μας τα αντικείμενά που έχουμε.

Στη συνέχεια ζητούμε από τα παιδιά να ανοίξουν τρύπα σε βάθος περίπου 15cm και να θάψουν καλά τα αντικείμενά τους. Στο σημείο αυτό τοποθετούν μια μικρή πινακίδα στην οποία έχουν ζωγραφίσει ό,τι έκρυψαν, για να μπορέσουν μετά να το ξαναβρούν.

Μετά από ένα μήνα ανοίγουν πάλι τις λακκούβες τους, περιμένοντας να δούνε τι απέγινε το περιεχόμενό τους. Από την παρατήρηση θα βγάλουν με τη βοήθεια του κατηχητή τους ένα συμπέρασμα για το ποια υλικά αποσυντίθενται ευκολότερα ή δυσκολότερα στο περιβάλλον.

* Είναι στην ευχέρεια του κατηχητή να επιλέξει, με βάση το πλήθος των παιδιών και την εμπειρία που έχει μαζί τους, σε πόσες ομάδες θα τα χωρίσει.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Γνωρίζεις ότι στην εκκλησία τίποτα δεν πάει χαμένο; Σκέψου, ρώτησε τον κατηχητή σου, τον ιερέα ή τους πιστούς της ενορίας σου και μάθε τι γίνονται τα υλικά που καθαγιάζονται μέσα στις διάφορες λατρευτικές τελετές της εκκλησίας μας.

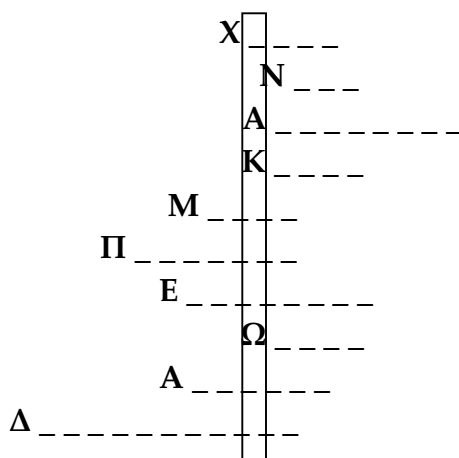
ΚΑΘΑΓΙΑΣΜΕΝΟ ΥΛΙΚΟ	ΤΡΟΠΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Δραστηριότητα 4

ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΔΑ

Συμπλήρωσε τις λέξεις σύμφωνα με τους ορισμούς για να ανακαλύψεις μια λύση στο πρόβλημα των απορριμμάτων μας!

1. Ανακυκλώσιμο υλικό
2. Απαιτείται τόσο για την παραγωγή, όσο και για την ανακύκλωση χαρτιού
3. Άλλο ένα υλικό προς ανακύκλωση
4. Ανακυκλώνονται στην εκκλησία
5. Κατά την παρασκευή του Αγίου στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, ως καύσιμη ύλη χρησιμοποιούνται πολύ φθαρμένες εικόνες
6. Πολύ δύσκολα αποσυντίθεται στο περιβάλλον
7. Με το αλεύρι που χρησιμοποιούμε στο μυστήριο του φτιάχνουμε πρόσφορο
8. Το περιέχει η ανακύκλωση
9. Τον παλιό μπορούμε να τον ρίξουμε στις γλάστρες μας ή να τον ανανεώσουμε με τον καινούριο
10. Ο άνθρωπος έχει χρέος να είναι της Δημιουργίας του Θεού

Δραστηριότητα 5

ΚΡΥΠΤΟΛΕΞΟ

Ανακάλυψε τις κρυμμένες λέξεις που δίνονται παρακάτω. Θα τις βρεις κρυμμένες οριζόντια, κάθετα ή διαγώνια.

Β	Η	Ρ	Ν	Ε	Σ	Τ	Φ	Α	Τ	Ι	Κ	Λ	Α	Β	Ι	Δ	Η	Γ	Υ
Χ	Α	Φ	Ε	Υ	Χ	Π	Ε	Θ	Α	Ρ	Λ	Ι	Ν	Ω	Χ	Μ	Σ	Η	Ε
Α	Ι	Σ	Α	Ν	Α	Κ	Υ	Κ	Λ	Ω	Σ	Η	Α	Κ	Φ	Ε	Ο	Σ	Π
Ψ	Θ	Α	Ι	Υ	Ρ	Α	Μ	Ε	Ι	Ν	Η	Λ	Π	Ρ	Ο	Ζ	Υ	Μ	Ι
Ε	Μ	Ι	Κ	Λ	Τ	Π	Α	Φ	Χ	Ε	Ζ	Ι	Λ	Ι	Α	Ω	Ν	Υ	Ν
Ρ	Ι	Γ	Ξ	Τ	Ι	Ε	Κ	Α	Η	Μ	Ι	Δ	Σ	Α	Λ	Β	Ε	Κ	Η
Μ	Η	Ε	Η	Υ	Π	Κ	Ι	Β	Μ	Ε	Κ	Ξ	Ε	Ν	Ο	Σ	Ω	Ι	Λ
Η	Λ	Π	Ρ	Ο	Σ	Φ	Ο	Ρ	Ο	Δ	Α	Κ	Ι	Α	Υ	Τ	Λ	Ψ	Ι
Δ	Ο	Λ	Ε	Φ	Ι	Ω	Ρ	Σ	Ι	Ν	Μ	Α	Ε	Σ	Μ	Ρ	Ο	Γ	Θ
Α	Φ	Ε	Λ	Ι	Δ	Ρ	Α	Ι	Β	Ι	Ε	Ψ	Ω	Γ	Ι	Υ	Χ	Ε	Σ
Δ	Α	Ω	Μ	Ε	Η	Φ	Ν	Ε	Η	Γ	Σ	Ρ	Ι	Ο	Ν	Δ	Ο	Υ	Λ
Ρ	Γ	Δ	Ε	Α	Ν	Ε	Τ	Ν	Α	Ψ	Ε	Μ	Ο	Λ	Ι	Γ	Α	Χ	Υ
Ξ	Γ	Ε	Ο	Κ	Λ	Δ	Ι	Φ	Ε	Α	Ν	Κ	Κ	Ι	Ο	Α	Ι	Ε	Ν
Η	Ι	Υ	Λ	Ε	Ψ	Ω	Δ	Κ	Λ	Η	Μ	Ε	Ν	Τ	Ι	Ν	Α	Λ	Α
Λ	Α	Θ	Α	Μ	Ν	Ι	Ω	Ρ	Ο	Χ	Η	Ρ	Ε	Μ	Α	Τ	Ο	Α	Ξ
Τ	Η	Σ	Ι	Λ	Ε	Κ	Ρ	Ι	Α	Ν	Τ	Ι	Ν	Ω	Ν	Ι	Φ	Ι	Ν
Π	Λ	Α	Σ	Τ	Ι	Κ	Ο	Υ	Ρ	Α	Ε	Α	Γ	Ι	Α	Σ	Μ	Ο	Σ
Ο	Ξ	Δ	Α	Μ	Ε	Λ	Ο	Π	Α	Η	Δ	Σ	Υ	Α	Σ	Γ	Υ	Ρ	Α
Κ	Υ	Λ	Φ	Ε	Ξ	Ε	Ι	Ν	Ι	Κ	Α	Ω	Α	Ν	Ω	Κ	Ρ	Ι	Σ
Β	Α	Κ	Ι	Λ	Ρ	Δ	Ω	Η	Κ	Λ	Σ	Τ	Ε	Ρ	Φ	Ρ	Ο	Β	Ο

ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ, ΧΑΡΤΙ, ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ, ΠΛΑΣΤΙΚΟ, ΓΥΑΛΙ, ΚΕΡΙΑ,
ΕΥΧΕΛΑΙΟ, ΜΥΡΟ, ΑΝΤΙΔΩΡΟ, ΑΓΙΑΣΜΟΣ, ΠΡΟΣΦΟΡΟ, ΝΕΡΟ,
ΕΙΚΟΝΕΣ, ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ, ΠΡΟΖΥΜΙ

Δραστηριότητα 6

ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΤΕ ΤΟ ΔΙΚΟ ΣΑΣ ΧΑΡΤΙ!!!

Υλικά :

- ❖ Δυόμισι σελίδες εφημερίδας
- ❖ 1 ολόκληρη εφημερίδα
- ❖ 1 λεκάνη με νερό
- ❖ 750 ml ζεστό νερό
- ❖ 1 μπλέντερ
- ❖ 1 μεγάλο τετράγωνο ταψί, τουλάχιστον 8-10 πόντους βαθύ
- ❖ 1 κομμάτι σίτα που να χωράει στο ταψί
- ❖ 1 σανίδι στο μέγεθος και το σχήμα της εφημερίδας

Δράση:

Σκίστε σε κομματάκια τις δυόμισι σελίδες της εφημερίδας και βάλτε τα για λίγη ώρα μέσα σε μια λεκάνη με νερό. Βάλτε τα κομματάκια μέσα στο μπλέντερ και προσθέστε 750 ml ζεστό νερό. Σκεπάστε καλά το μπλέντερ και βάλτε το να δουλέψει λίγα δευτερόλεπτα, ώσπου να γίνει πολτός.

Στη συνέχεια βάλτε νερό στο ταψί, ώσπου να φτάσει 1-2 πόντους ύψος. Βάλτε τη σίτα μέσα στο ταψί και έπειτα αδειάστε το χαρτοπολτό μέσα στη σίτα. Απλώστε τον πολτό με τα χέρια σας ομοιόμορφα.

Σηκώστε τη σίτα και αφήστε να στραγγίσει το νερό. Ανοίξτε την εφημερίδα στη μέση και βάλτε τη σίτα με τον πολτό πάνω στην εφημερίδα. Κλείστε την εφημερίδα και αναποδογυρίστε την προσεκτικά, έτσι ώστε η σίτα να έρθει πάνω από τον πολτό.

Βάλτε το σανίδι πάνω στην εφημερίδα και πιέστε το για να στραγγίσει καλά και το υπόλοιπο νερό. Ανοίξτε την εφημερίδα και βγάλτε τη σίτα. Για 24 τουλάχιστον ώρες αφήστε τον πολτό μέσα στην εφημερίδα για να στεγνώσει.

Την άλλη μέρα, εάν ο χαρτοπολτός είναι στεγνός, ξεκολλήστε τον προσεκτικά από την εφημερίδα. Στο καινούριο σας χαρτί μπορείτε τώρα να ζωγραφίσετε κάτι από τη ζωή σας στο κατηχητικό και την εκκλησία ή κάτι από το βίο κάποιου αγίου που ακούσατε και σας εντυπωσίασε.

Παραλλαγές: Δοκιμάστε να προσθέσετε στο νερό χρώματα, πέταλα λουλουδιών ή μικρά φύλλα τα οποία θα έχετε από πριν συμπιέσει σε ένα βιβλίο ή ανάμεσα σε χαρτοπετσέτες, για να απορροφηθεί η υγρασία.

Δραστηριότητα 7

ΨΗΛΑ ΤΑ ΜΑΝΙΚΙΑ!!!

Υλικά:

- ❖ Γάντια
- ❖ Μεγάλες σακούλες σκουπιδιών
- ❖ Εφημερίδες
- ❖ Καροτσάκια

Βρείτε κάποιο φυσικό χώρο κοντά στην ενορία σας, ο οποίος υποφέρει από απορρίμματα και διοργανώστε μια επιχείρηση διάσωσης του! Εφοδιάστε τα παιδιά με γάντια και παροτρύνετέ τα να μαζέψουν όλα τα απορρίμματα που υπάρχουν στο χώρο και έχουν προκληθεί από τον άνθρωπο. Με αυτά γεμίστε τις σακούλες σκουπιδιών.

Στη συνέχεια φορτώστε τις σακούλες στα καροτσάκια και κατευθυνθείτε προς την εκκλησία σας. Εκεί, απλώστε εφημερίδες στο πάτωμα ή σε κάποιο πάγκο εργασίας και αδειάστε πάνω τη συλλογή των σκουπιδιών σας. Έπειτα χωρίστε τα απορρίμματα με βάση το υλικό κατασκευής τους και τη δυνατότητα ανακύκλωσής τους από τη φύση ή με τεχνητούς τρόπους στις εξής κατηγορίες:

1. Χαρτί (π.χ. χαρτί συσκευασιών, χαρτόνι, έντυπο χαρτί, εφημερίδες, περιοδικά)
2. Αλουμίνιο (π.χ. κουτάκια αναψυκτικών)
3. Πλαστικό (π.χ. σακούλες, μπουκάλια)
4. Γυαλί (π.χ. μπουκάλια, βαζάκια τροφίμων)
5. Μπαταρίες
6. Οργανικά απορρίμματα (π.χ. φλούδες – κουκούτσια φρούτων, κομμένα κλαδιά ή χόρτα, στάχτες)

Ο τελικός στόχος είναι τα παιδιά να πετάξουν τα διαχωρισμένα πια σκουπίδια της «σοδειάς» τους στο κατάλληλο μέρος: όλα τα ανακυκλώσιμα υλικά στους αντίστοιχους κάδους ανακύκλωσης και τα οργανικά απορρίμματα στον κήπο του ναού σας σύμφωνα με τις οδηγίες της επόμενης δραστηριότητας.

Δραστηριότητα 8

ΟΡΓΑΝΙΚΟ ΛΙΠΑΣΜΑ

Ξέρετε ότι πολύ εύκολα μπορείτε να φτιάξετε για τα φυτά σας το δικό σας λίπασμα;

Θα χρειαστείτε απλώς υλικά, με τα οποία έρχεστε σε επαφή καθημερινά! Μερικά από αυτά είναι:

- ✓ Φλούδια φρούτων και ξηρών καρπών
- ✓ Φύλλα, μαραμμένα λουλούδια, κοτσάνια, ρίζες, κλαδέματα από δέντρα και θάμνους (τα χοντρά μέρη πρέπει να τεμαχίζονται)
- ✓ Κατακάθια καφέ, υπολείμματα από αρωματικά βότανα
- ✓ Κουκούτσια
- ✓ Τσόφλια αυγών
- ✓ Στάχτη από το τζάκι
- ✓ Φύκια της θάλασσας

Αυτό που έχετε να κάνετε είναι να βάλετε όλα αυτά τα υλικά σε ένα λάκκο που θα σκάψετε στον κήπο σας (τοποθετώντας στο κάτω μέρος κατά προτίμηση κλαδιά) ή ακόμα καλύτερα στον ειδικό κάδο λιπασματοποίησης. Κατά διαστήματα (κάθε 3-6 μέρες) ανακατεύετε το σωρό. Στο κομπόστ δεν πρέπει να πετάτε τίποτα από μαγειρεμένα φαγητά ή χημικές ουσίες.

Το λίπασμα είναι έτοιμο όταν έχει σκούρο καφέ χρώμα, θρυμματίζεται εύκολα, έχει μια ευχάριστη μυρωδιά νωπού χώματος και δεν αναγνωρίζεται κανένα από τα αρχικά συστατικά του.

Το να φτιάξουμε το δικό μας λίπασμα είναι κάτι πολύ σημαντικό, όχι μόνο γιατί μειώνουμε κατά πολύ τον όγκο των απορριμμάτων μας, αλλά επειδή ταυτόχρονα προστατεύουμε την ατμόσφαιρα και τον υδροφόρο ορίζοντα από τις επιβλαβείς ουσίες των λιπασμάτων της αγοράς.

Καλή επιτυχία!!!

Δραστηριότητα 9

ΠΑΙΧΝΙΔΙ

Βάζουμε όλα τα παιδιά να καθίσουν σε κύκλο και ένα όρθιο στη μέση. Δίνουμε στο κάθε παιδί το όνομα ενός ανακυκλώσιμου υλικού ή αντικειμένου (π.χ. πλαστικό, γυαλί, χαρτί, αλουμίνιο, μπουκάλι, κουτί, σακούλα, εφημερίδα, περιοδικό, βάζο, μπαταρία, κερί).

Το παιδί που στέκεται όρθιο φωνάζει δύο καθισμένα παιδιά με τα νέα τους ονόματα. Στο άκουσμα αυτό, τα παιδιά σηκώνονται και τρέχουν το ένα να καθίσει στη θέση του άλλου. Στο μεταξύ, το όρθιο παιδί τρέχει κι αυτό να προλάβει μια θέση! Όποιος μένει όρθιος φωνάζει με τη σειρά του δύο άλλα παιδιά κ.ο.κ.

Αν έχουμε πολλά παιδιά στο παιχνίδι μας μπορούμε να φωνάζουμε και περισσότερα από δύο ονόματα κάθε φορά. Αν θέλουμε να σηκωθούν όλοι και να αλλάξουν θέση, τότε φωνάζουμε τη λέξη «ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ»!

Καλή διασκέδαση!

Δραστηριότητα 10

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

Ζητήστε και παροτρύνετε τα παιδιά να τραβήξουν φωτογραφίες από την περιοχή που ζουν, που να παρουσιάζουν μια εικόνα άσχημη και αποκρουστική για το περιβάλλον. Προτιμούμε οι φωτογραφίες να είναι σχετικές με τα σκουπίδια, ούτως ώστε να οδηγηθούμε καλύτερα στο αποτέλεσμα που επιθυμούμε.

Την επόμενη φορά τοποθετούμε τις φωτογραφίες των παιδιών (με τρόπο που να καλύπτουν όλη την επιφάνεια) πάνω σε μια μεγάλη φωτογραφία – φωτοτυπία, που έχουμε ήδη εμείς φροντίσει να προμηθευτούμε. Καλύτερα είναι τα παιδιά να μην δουν αυτή τη διαδικασία.

Αφού ολοκληρώσουμε τη διαδικασία μαζεύουμε πάλι τα παιδιά. Κάνουμε στο καθένα μια ερώτηση του τύπου: «τι θα ήθελες να αλλάξει από αυτό που βλέπεις;», «τι από όλα σε απωθεί περισσότερο;», «τι θα μπορούσες εσύ να αλλάξεις;» κλπ. Κάθε ένα παιδί με την απάντηση της ερώτησης παίρνει από μια φωτογραφία.

Το αποτέλεσμα είναι ότι σιγά σιγά, αφαιρώντας σκουπίδια και βρωμιές, μπορούμε να δούμε μια όμορφη εικόνα για τον κόσμο μας!

Δραστηριότητα 11

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ...

Βάλτε μπροστά τη φαντασία σας, κουρδίστε τις φωνές και τα όργανά σας και ετοιμάστε τα αυτιά σας για μια ευχάριστη έκπληξη! Πάνω σε μια αγαπημένη σας μελωδία ή σε έναν αυτοσχέδιο σκοπό σκαρώστε στίχους σχετικούς με την ανακύκλωση.

Πάρτε ιδέες και από τα παρακάτω παραδείγματα!

Ξύλο και νερό

(στη μουσική της Γερακίνας)

Ξύλο και νερό γνωρίστηκαν καιρό
Και κάνανε τα δυο ένα παιδί φτυστό
Ντρουμ ντρουμ ντρουμ..... τα χαρτάκια μας πετούν

Χαρτάκι ζωηρό, μικρό χρωματιστό
Να παίξει δεν μπορεί μ' ένα μικρό παιδί
Ντρουμ ντρουμ ντρουμ..... τα χαρτάκια μας πετούν

Μπορεί να διπλωθεί, μπορεί και να σκιστεί
Μην πέσει στο νερό θα σβήσει μοναχό
Ντρουμ ντρουμ ντρουμ..... τα χαρτάκια μας πετούν

Βιβλίο να γενεί με κόπους προσπαθεί
Να μάθει γράμματα ποθεί στον κόσμο ν' απλωθεί
Ντρουμ ντρουμ ντρουμ..... τα χαρτάκια μας πετούν

Να ταξιδέψει επιθυμεί ανθρώπους μύριους να γνωρίσει
Και στους μικρούς να μαθευτεί σαν ένα χάδι εν κινήσει
Ντρουμ ντρουμ ντρουμ..... τα χαρτάκια μας πετούν

(3^ο Δημ. Σχολείο Αριδαίας)

Σούπερ κάλι φράτζιλι

(Στη μουσική από τη «Μαίρη Πόππινς»)

Σε μία τσιμεντούπολη με έβαλαν να ζήσω
νέφος και καυσαέρια σκουπίδια όλο γύρω
βρόμικα είναι τα νερά το ίδιο κι η στεριά
ας κάνουμε κάτι γι' αυτό εμπρός λοιπόν παιδιά

Σούπερ κάλι φράτζιλι χαρτιά ανακυκλώνω
Σούπερ κάλι φράτζιλι γυαλιά ανακυκλώνω
Σούπερ κάλι φράτζιλι μέταλλα ανακυκλώνω
Σούπερ κάλι φράτζι πλαστικά ανακυκλώνω

Ας βγουν από τις θάλασσες ας βγουν απ' τα ποτάμια
να καθαρίσει όλη η γη αυτό θα είναι θαύμα
κουτιά, μπουκάλια, ηλεκτρικά όλα σ' ένα σωρό
στο Κέντρο Ανακύκλωσης θα στήσουνε χορό

Σούπερ κάλι φράτζιλι χαρτιά ανακυκλώνω
Σούπερ κάλι φράτζιλι γυαλιά ανακυκλώνω
Σούπερ κάλι φράτζιλι μέταλλα ανακυκλώνω
Σούπερ κάλι φράτζι πλαστικά ανακυκλώνω

Ν' αγαπάς

Στίχοι: Νίκος Βελιώτης

Μουσική: Παντελής Θαλασσινός

Ν' αγαπάς τα βουνά και τα πέλαγα,
τους γνωστούς και τους άγνωρους τόπους,
τα πουλιά, τα λουλούδια, τα σύννεφα,
και πολύ ν' αγαπάς τους ανθρώπους.

Τα θεριά ν' αγαπάς και τ' ανήμερα,
τα νησιά, τα ποτάμια, τ' αστέρια.
Κι αν ποτέ σε πληγώσουν κατάστηθα
φίλοι, αγρίμια, λευκά περιστέρια,

ν' αγαπάς, να ξεχνάς και να χαίρεσαι
τη δική σου γαλήνη και κείνα
που μ' αγάπη το νου μας φωτίζουνε,
και βλασταίνουν αμάραντα κρίνα.

ΑΝΑΚΥΚΛΩΝΩ

Γαβριηλ Μοναχίς

Στον κήπο τον πιο όμορφο μας έβαλες Θεέ, για τον πιο
-τι-ζου-με και να τον φρο-νι-ζου-με μαε-μεις τον ρη-μά-ζα-φε του
κα-να-φε. Ή-μι-α το επί-τι μαι χα-ρά-βα-φε σαν ά-φνα-ρα παι-
-διά κάλλιο αρ-γά κάλλιο αρ-γά παρά πο-τέ κάλλιο αρ-
-γά Α-να-κυ-κλώ-νω Α-να-κυ-κλώ-νω η γνύ-νη εί-ναι
κατ'εί-ναι α-ταρ-
-μι-α καρ-τε και δί- δε-ρα ζα-να-γιώ-νω και
-τι-α να σπα-τα-ζά-ω και να γε-ρω-νω
κα-νω-ι-ω-νο-μι-α Α-να-κυ-κλώ-νω
στη Αν-τι-στον

2.

Στον κήπο τον πιο όμορφο μας έβαλες, Θεέ,
για να τρεφόμεστε και να ντυνόμαστε,
μα εμείς δηλητηριάσαμε αέρα και νερά,
στη μόλυνση βουλιάξαμε σαν άμυαλα παιδιά.

Κάλλιο αργά, κάλλιο αργά παρά ποτέ, κάλλιο αργά...
Ανακυκλώνω, ανακυκλώνω και σέβομαι την πλάση
γιατί μ' αρέσει να καμαρώνω τ' ακρογιάλια και τα δάση.
Ανακυκλώνω, ανακυκλώνω τίποτα μην πάει χαμένο
ό,τι έχω ανάγκη ξοδεύω μόνο για να είναι ευλογημένο.

ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΔΡΩΜΕΝΟ!

Πάνω σε μια δική σας ιστορία ή σε ένα έτοιμο παραμύθι σχετικό με την ανακύκλωση, υποδυθείτε ρόλους και ετοιμάστε μια μικρή παράσταση. Θα χρειαστεί να φτιάξετε τα κουστούμια, τα σκηνικά, προσκλήσεις για τους φίλους σας ή ό,τι άλλο κρίνετε αναγκαίο. Εμείς σας δίνουμε ένα παράδειγμα, απλώς για να δώσουμε εφόρμηση στη φαντασία σας...

Βασισμένο στο παραμύθι του Κώστα Μάγου «Μια νύχτα στη χωματερή»

Πρόσωπα:

Ηλιαχτίδα, Φεγγάρι, Άνεμος, Βροχή, Ποντίκια, Γλάροι

Σκηνικό:

Μια χωματερή με ένα σωρό από σκουπίδια (χαρτόκουτες, τενεκεδάκια, γυάλινα μπουκάλια) στη μέση. Στο βάθος διακρίνεται η πόλη.

Ηλιαχτίδα: Είδες πόσο πολύ έχει ψηλώσει; (η ηλιαχτίδα χάνεται στη δύση και το φεγγάρι εμφανίζεται στην ανατολή)

Φεγγάρι: Ναι, ο σκουπιδόλοφος έχει ψηλώσει ακόμα περισσότερο. (θυμωμένο) Μα τι θα γίνει με αυτή την ιστορία; Δεν καταλαβαίνουν οι άνθρωποι; Τα σκουπίδια τους γίνονται όλο και πιο πολλά. Η χωματερή έχει γεμίσει. (θλιμμένο) Αν συνεχίσουν έτσι σύντομα τα σκουπίδια θα σκεπάσουν την πόλη...

(Μπαίνει ο άνεμος στριφογυρίζοντας και φυσώντας)

Φεγγάρι: Πρέπει να μάθουν επιτέλους οι άνθρωποι.

Άνεμος: Να μάθουν; Τι να μάθουν;

Φεγγάρι: Να μάθουν πρώτα να ξοδεύουν λιγότερο κι ύστερα να μάθουν ότι όλα αυτά που πετάνε δεν είναι σκουπίδια.

(Μπαίνει φουριόζα και η βροχή)

Βροχή: Και τι είναι δηλαδή;

Φεγγάρι: Είναι πράγματα που μπορούν να ανακυκλωθούν.

Άνεμος και Βροχή: Να ανακυκλωθούν;;;

Βροχή: Τι πάει να πει να ανακυκλωθούν;

Φεγγάρι: Ανακυκλωθούν θα πει να ξαναγεννηθούν. Ορισμένα υλικά, όπως είναι το χαρτί, το γυαλί και το αλουμίνιο μπορούν με τη βοήθεια των

μηχανών να ξαναγεννηθούν. Αλλά οι άνθρωποι φαίνεται το ξεχνάν αυτό και συνέχεια πετάνε χιλιάδες τόνους χαρτιού, γυαλιού κι αλουμινίου...

Άνεμος και Βροχή: (με ενθουσιασμό) Ενώ θα μπορούσαν να τα ανακυκλώνουν!

Φεγγάρι: Ακριβώς... Έτσι, όχι μόνο ο σκουπιδόλοφος θα σταματήσει να ψηλώνει, αλλά και τα δέντρα θα σωθούν και λιγότερη ενέργεια θα ξοδεύεται και μ' άλλους πολλούς τρόπους θα προστατευθεί το περιβάλλον.

(Το φεγγάρι κάνει μια παύση και κοιτάει τη βροχή και τον άνεμο που κρέμονται από τα χείλη του. Ύστερα τους κλείνει με νόημα το μάτι.)

Φεγγάρι: Θέλετε να κάνουμε κι εμείς κάτι για να θυμηθούν οι άνθρωποι την ανακύκλωση;

Άνεμος: Ναι!

Βροχή: Ναι, ναι!!! Να κάνουμε ό,τι μπορούμε!

Φεγγάρι: Κοιτάξτε λοιπόν...

(Το φεγγάρι στέλνει τις αχτίδες του στα γυάλινα αντικείμενα και τα κάνει να λαμπυρίζουν. Τότε τα ποντίκια τρέχουν και μαζεύουν όλα τα γυάλινα σε ένα σωρό παραδίπλα.)

Άνεμος: Τώρα είναι η δική μου σειρά!

(Ο άνεμος φυσάει με δύναμη πάνω στο σωρό και αρχίζουν να πετάνε όλων των ειδών τα χαρτιά. Οι γλάροι βοηθάνε με τη σειρά τους και φτιάχνεται παραπέρα ένας άλλος σωρός.)

Βροχή: (ρυθμικά) Α-λου-μι-νι-ο, Α-λου-μι-νι-ο, Α-λου-μι-νι-ο...

(η βροχή πέφτει πάνω στα τενεκεδάκια και τα κάνει να κατρακυλήσουν σε ένα νέο δικό τους σωρό)

Φεγγάρι: Ελπίζω τώρα να καταλάβουν οι άνθρωποι... Άντε, πάμε να κοιμηθούμε.

Άνεμος: Κοντεύει να ξημερώσει...

Βροχή: Πάμε, πάμε!

(Ο άνεμος και η βροχή χασμουριούνται και ακολουθούν το φεγγάρι. Την ίδια ώρα ξεπροβάλλει δειλά δειλά και ο ήλιος.)

Φεγγάρι: Θα δεις που από σήμερα ο σκουπιδόλοφος θα ψηλώνει όλο και λιγότερο!

Δραστηριότητα 13

ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΩ ΔΗΜΙΟΥΡΓΩΝΤΑΣ!

Θα χρειαστείτε μόνο υλικά που εκ πρώτης όψεως φαίνονται άχρηστα! Δεν μπορείτε να φανταστείτε πόσα πολλά από αυτά μπορούν να μας φανούν χρήσιμα! Σκεφτείτε... κουτιά παντός είδους συσκευασιών, παλιά περιοδικά και εφημερίδες, αυγοθήκες, περιτυλίγματα δώρων, υπόλοιπα από σπάγκους και κορδέλες, καπάκια, κουμπιά, χάντρες από σπασμένα κοσμήματα, ροκανίδια, καμένα σπίρτα, ξυλάκια παγωτών, φελλοί μπουκαλιών, χαρτινοί κύλινδροι και τόσα άλλα!

Αφού μαζέψετε τα υλικά σας βάλτε τη φαντασία σας σε δράση και δημιουργήστε πάνω σε κανσόν ένα κολλάζ ή με χαρτόκουτα μακέτα με ένα θέμα δικής σας επιλογής. Μπορεί να είναι σχετικό με τη δημιουργία του Θεού, το περιβάλλον και την προστασία του, τη ζωή σας στην εκκλησία και το κατηχητικό, την ανακύκλωση ή ό,τι άλλο επιθυμείτε!

Δώστε ένα τίτλο στο δημιούργημά σας και εκθέστε το στους φίλους σας. Βλέπετε πόσα διαφορετικά έργα φτιάχτηκαν από τα ίδια ανακυκλώσιμα υλικά;

Εμπρός λοιπόν και καλή διασκέδαση!!!

Δραστηριότητα 14

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΦΙΣΑΣ

Με ότι υλικά σας αρέσουν φτιάξτε μια αφίσα για την ανακύκλωση. Στόχος σας είναι να ευαισθητοποιήσετε τους ανθρώπους της ενορίας σας, να τους βοηθήσετε να καταλάβουν την αξία που έχει η ανακύκλωση και τελικά να αρχίσουν κι εκείνοι να ανακυκλώνουν, αλλά να παροτρύνουν και τους φίλους τους σ' αυτό. Ο σκοπός σας είναι, λοιπόν, ιερός!

Ενδέχεται οι πρώτες ιδέες σας να μην σας αρέσουν πολύ. Μην απογοητευτείτε! Προσπαθήστε ξανά και ξανά και σίγουρα το αποτέλεσμα θα είναι εντυπωσιακό...